

Світ дитячих бібліотек

Українська асоціація
працівників бібліотек для дітей

№ 2 (43)
2012

Національна бібліотека України
для дітей

Щоквартальний науково-методичний журнал

У номері:

Слово головного редактора

А. Кобзаренко

Зігрівати теплом і любов'ю кожне дитяче серце 2

Кращі з кращих

І. Ладика

Запорізькі бібліотеки сьогодні: нові завдання і нові можливості 4

Г. Михайлова

Сходинки до майстерності 6

Т. Павлятенко

Шлях до успіху пролягає через бібліотеку 9

С. Філь

Подружимо дитину з книгою 12

Т. Отрошко

Серце Землі у наших долонях 14

І. Кравченко

Допомога — поклик душі 15

Л. Скібіна

Ляльковий театр у бібліотеці 17

О. Данькова

Рідний край вивчай та знай 18

Т. Андрієнко

Бібліоменеджмент у соціокультурному просторі 19

З. Діценко

Пізнаємо, збагачуючись 21

Л. Печенізька

Разом з книгою входимо в інформаційний простір 22

Л. Данилова

Характерні особливості читання сучасної української літератури
на різних етапах дитинства 24

Л. Дунай

Позиціонуємо себе: партнерство бібліотеки із засобами масової інформації 25

О. Башкатова

Обласна дитяча бібліотека — територія творчості, розвитку
духовної культури особистості 26

Бібліотека вчора, сьогодні, завтра

Н. Дзюба

«Сучасна бібліотека» живе і працює для громадян 28

О. Кислова

Дитяча література і читання: від великого до малого 29

Ваші ювіляри

Жінка, сповнена світлими ідеями і силою волі 31

Л. Данилова

Бібліотека — головна сторінка її біографії 32

Зігрівати теплом і любов'ю кожне дитяче серце

Щороку в перший день літа відзначається Міжнародний день захисту дітей — прекрасне свято радості та одвічної надії, адже саме в дітях ми хочемо бачити здійснення наших сподівань. Прагнемо, щоб вони росли розумними і освіченими, здоровими та радісними, прославляли рідний край та свою країну. У малечі не повинно бути нещасливого дитинства, і за це маємо відповідати ми, дорослі, тому турбота про розвиток дітей, захист їхніх прав є одним із найголовніших наших обов'язків. Від нашої уваги, любові, виховання залежить доля дітей. І якщо ми будемо ростити їх у добрі, змалечку оточимо любов'ю та милосердям, вони змінять життя на краще! Як говорить народна мудрість — якщо твої плани розраховані на рік — сій жито, якщо на десятиліття — саджай дерево, якщо на віки — виховуй дітей.

Рішення про відзначення Міжнародного дня захисту дітей 1 червня прийняла Міжнародна демократична федерація жінок у листопаді 1949 року. ООН підтримала ініціативу федерації та оголосила захист прав, здоров'я і життя дитини одним із пріоритетів у своїй діяльності. В нашій країні на державному рівні цей день відзначають з 1998 року. Україна в 1991 році приєдналася до Конвенції ООН про права дитини, взявши на себе обов'язки втілювати її основні принципи і вимоги щодо норм життя дітей і суспільства, спрямованих на захист і гарантування прав та інтересів дитини, здійснювати всі необхідні засоби для забезпечення її гармонійного і повноцінного розвитку. Про активне впровадження державою політики першочергової турботи про дітей свідчить створення основ законодавчого забезпечення у сфері захисту їхніх прав. Всі прийняті нормативно-правові акти, відповідають загальносвітовим гуманітарним підходам та положенням Конвенції ООН про права дитини. У 2009 році було прийнято Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року», який передбачає функціонування цілісної системи захисту прав дітей відповідно до вимог Конвенції ООН, враховує основні цілі розвитку проголошені Декларацією тисячоліття ООН, і стратегію Підсумкового документа Спеціальної сесії в інтересах дітей Генеральної Асамблеї ООН «Світ, сприятливий для дітей».

Україна, як повноправний член міжнародного співтовариства, створює сприятливе середовище для дітей, в якому гідний розвиток та захист їхніх прав забезпечується з дотриманням принципів рівності, миру, соціальної справедливості, де враховуються моральні засади і традиційні цінності українського суспільства, спрямовані в першу чергу на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей. Сьогодні одним із головних завдань стратегії розвитку нашої держави має бути захист людини в дитячі роки, коли відбувається духовне, моральне і фізичне становлення особистості та засвоєння національних і загальнолюдських культурних цінностей.

Разом з тим у нашому суспільстві існує чимало проблем щодо захисту прав дітей та забезпечення їхнього повноцінного і гармонійного розвитку. Спостерігається зростання кількості неблагополучних родин, у яких батьків позбавляють права на виховання своїх дітей. За офіційними даними у 2011 році в Україні майже 100 тисяч дітей, що залишилися без батьківської опіки, виховуються в школах-інтернатах, дитячих притулках, 40 відсотків з них не мають рідних взагалі. А за неофіційними даними безпритульних дітей, жебраків, сиріт, дітей із соціально неблагополучних сімей в декілька разів більше, понад мільйон. Багато малюків народжується з різною патологією, серед дітей поширюється СНІД та інші тяжкі інфекційні захворювання, зростає дитяча наркоманія та алкоголізм. Щороку, на жаль, близько десяти тисяч дітей стають жертвами злочинів, перебувають у конфлікті із законом. Для запобігання і подолання цих проблем необхідно активізувати та об'єднати зусилля всього суспільства в цілому.

Сьогодні, на мою думку, одним із важливих соціальних інститутів, що опікуються вихованням дітей, є дитячі бібліотеки. Саме вони здатні не тільки створювати відкрите, вільне мобільне товариство дітей, батьків, учителів і громадськості у єдиному творчому просторі книги і читання, а й формувати етичні та правові орієнтири, зміцнювати духовні якості і високу громадянську свідомість. Від ефективності нашої з вами діяльності напряму залежить доля як сучасного, так і прийдешніх поколінь. В усі віки, в усі часи книга для кожної дитини була і залишиться віконцем, що відкриває світ. Усвідомлюючи це, дитячі бібліотеки в умовах бурхливого розвитку інформаційних

технологій роблять усе можливе для того, щоб стати більш відкритими сучасними культурними центрами, де кожен зможе доторкнутися і до надбань світової цивілізації і пізнати своє коріння та національну культуру, вивчати історію Батьківщини, виявляти творчі здібності та гармонійно розвиватися, щоб стати освіченою особистістю — гідним громадянином свого суспільства.

У такій багатогранній діяльності всіх дитячих бібліотек одним з пріоритетних напрямів є виховання правової культури, оскільки знання своїх прав і вміння користуватися ними є дуже важливим для підростаючого покоління. З цією метою у дитячих бібліотеках реалізуються цільові комплексні програми, створюються відповідні центри та об'єднання, школи, лекторії, проводяться різноманітні заходи, до яких залучаються представники соціальних служб та правоохоронних органів.

З кожним роком в мережі Інтернет зростає кількість ресурсів і дитині все складніше знайти серед них якісну і корисну інформацію для навчання, самоосвіти, дозвілля, тому актуальним сьогодні є питання формування електронної правої культури як важливої складової комплексного правового виховання. Саме тому бібліотеки, реалізуючи положення Конвенції ООН про права дитини, зокрема право на інформацію, забезпечують «... доступ дитини до інформації і матеріалів з різних джерел, особливо з джерел, які сприяють належному розвитку дитини» та «... належний захист дитини від тих матеріалів та інформації, що завдають шкоду її благополуччю». Для цього у бібліотеках створюються власні електронні ресурси, інформаційні портали, веб-сайти та блоги. Наприклад, дієвим способом інформування про якісні, цікаві, змістовні, доступні дітям ресурси глобальної мережі є рекомендаційні політематичні списки кращих ресурсів для дітей та організаторів дитячого читання в рамках корпоративного проекту «Кращі Інтернет ресурси від української асоціації працівників бібліотек для дітей», що об'єднав 12 дитячих бібліотек.

Широкомасштабні акції до Міжнародного дня захисту дітей, які проводяться бібліотеками України для дітей, розкривають нові можливості бібліотек і привертають увагу суспільства до проблем дітей, захисту їхніх прав, задля забезпечення належного рівня їхнього життя та розвитку. Цікавий досвід проведення цього свята, як загальноміської акції, мають бібліотеки Львівської, Рівненської, Донецької, Харківської областей, АР Крим. У скверах, парках, на прибудинкових територіях, дитячих майданчиках бібліотекарі разом з активістами влаштовують голосні читання найкращих книг, літературні вікторини, рухливі ігри, конкурси малюнків на асфальті, театралізовані дійства. Зокрема, Кримська республіканська бібліотека для дітей ім. В.Н. Орлова запросила всіх бажаючих у міський дитячий парк на свято «Живет на всей планете народ веселый — дети!», де провели цікаву рольову гру «Ріпка», літературно-музичний конкурс «Веселі нотки», організували концерт музичних та танцювальних колективів. Марафон голосного читання «Старт книжкового літа» на дитячому майданчику провела Львівська ОДБ; Донецька ОДБ ім. С. М. Кірова — літературний флеш-моб «Чарівний світ дитинства»; Рівненська державна обласна бібліотека для дітей — літературно-театралізоване свято «Доброю дорогою дитинства», усний журнал «Хай зорею сяє посмішка дитини!» і літературно-пізнавальне свято «Великі права маленької людини»; Харківська ОДБ — театралізоване шоу «Миру і щастя всім дітям на світі». Цього року Національна бібліотека України для дітей спільно з Будинком дитячої творчості Шевченківського району м. Києва провели велике свято «Дитинство моє — заповітна країна», на якому з привітаннями до дітей звернулися народний депутат Ю. Одарченко, провідний спеціаліст управління освіти Шевченківського району у місті Києві Н. Гладун, кандидат у депутати І. Сагайдак і побажали всім українським дітям кращого майбутнього. Свято відбулося на території скверу, де кожен з учасників та гостей мав можливість знайти собі заняття до смаку. На сценічному майданчику актори лялькового театру бібліотеки «Барвінок» презентували веселу музичну виставу «Золоте курча», продовжили святкову естафету зразковий художній колектив театру танцю «Київські барви», хореографічна студія сучасного танцю «Креатив», вокально-танцювальний ансамбль «Гармонія», хореографічний колектив «Літо». Одночасно у різних куточках скверу працювали майстер-класи: у одному з них керівник гуртка «Бісерні фантазії» навчала виготовляти браслети зі стрічок, а у іншому — багато бажаючих виготовляли оригами та розмальовували казкових героїв. Також було проведено багато різноманітних ігор, конкурсів, вікторин. Переможці отримали чудові призи від І. Сагайдака — футбольні м'ячі та комплекти для гри в теніс, а всіх бажаючих частували морозивом.

Такі акції не залишають байдужими нікого, їх проведення не тільки зігрівають теплом і любов'ю кожне дитяче серце, а й закликають усіх дорослих до об'єднання зусиль заради щасливого майбутнього, у якому сьогоднішні маленькі громадяни неодмінно стануть гордістю своєї країни.

Анастасія Кобзаренко

Інна Ладика,
директор ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Запорізькі бібліотеки сьогодні: нові завдання і нові можливості

Сьогодні наше місто Запоріжжя — один із найбільших обласних адміністративних центрів. Це також потужне транспортне та економіко-промислове осереддя, місто розвинутої науки, освіти і культури. Найбільшими рекреаційно-туристичними приладами нашого краю виступають острів Хортиця (одне з семи природних чудес України), Дніпрогес (одне з семи чудес сучасного світу за версією Міжнародної енциклопедії), проспект Леніна (найдовша вулиця Європи), Соцмісто (архітектурний проєкт нагороджено на Всесвітній виставці в Парижі). Населення Запоріжжя налічує 779,4 тис. жителів на території 334 км²., з них — майже 45 тис. студентів вищих та ПТНЗ, 64 тис. учнів муніципальних шкіл різного рівня. В місті діють 120 загальноосвітніх, 144 дошкільних та 16 закладів спеціального професійного навчання.

ЦБС для дітей м. Запоріжжя було створено в 1977 році. На теперішній час вона складається з Центральної бібліотеки для дітей ім. М. Андросова та 16 бібліотек-філій, потужна мережа яких рівномірно охоплює шість із семи районів міста, за винятком Заводського. За підсумками 2011 року бібліотеками ЦБС для дітей обслужено понад 57 тис. юних запоріжців, яким видано понад 1200 тис. різних видань. Кількість відвідувань становить понад 470 тис., з них близько 100 тис. — масові заходи.

Основні напрями розвитку ЦБС для дітей м. Запоріжжя нині і у прийдешньому визначаються її місією: всебічне виявлення, розвиток та задоволення різноманітних потреб користувачів — інформаційних, навчальних, творчих, культурно-дозвіллевих — з метою виховання інтегрованої у сучасне глобалізоване суспільство особистості, спроможної самостійно визначати своє майбутнє. На виконання Конвенції ООН про права дитини, насамперед її права на розвиток свого потенціалу завдяки вільному і відкритому доступу до інформації, матеріалів і програм, діють акції, реалізуються проєкти, які використовують в своїй діяльності дитячі бібліотеки і наша ЦБС зокрема. Найважливіші з них: «Міжнародне десятиліття грамотності: освіта для всіх»; державна цільова програма «Бібліотека — XXI», спрямована на створення єдиної інформаційної бібліотечної системи; «Розвиток культури Запорізької області на 2008–2012 роки» і, особливо, міська — «Поповнення бібліотечних фондів». За перші п'ять років дії цієї програми, яку продовжено до 2013 року, ЦБС для дітей м. Запоріжжя отримала більше 10 тис. примірників на суму понад 300 тис. грн. та 6500 комплектів періодичних видань на суму 780 тис. грн. Внаслідок її реалізації у 2011 році книжкові фонди дитячих бібліотек поповнилися ще на 2,3 тис. примірників на суму 74,5 тис. грн. та на 1484 комплекти періодики на суму понад 212 тис. гривень.

У відповідь на виклики часу та з метою поетапного наближення до вимог сучасної бібліотеки, мережа дитячих книгозбірень Запоріжжя здійснює послідовну модернізацію. Тому пріоритетним напрямом роботи на 2010 рік

було інформаційно-комп'ютерне та технічне забезпечення діяльності міської ЦБС для дітей. На кінець 2011 року комп'ютерний парк мережі вже мав на обліку 43 одиниці (для порівняння: у 2009 році — лише 9). У 2009 — центральна бібліотека і філії №№ 1,11,12,15 та 17 виграли грант у межах першого раунду конкурсу програми «Бібліоміст» під назвою «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету». В результаті у 2010 році в шести бібліотеках-філіях ЦБС для дітей, включно з центральною, було встановлено 15 комп'ютерів з ліцензованим програмним забезпеченням, об'єднаних у єдину мережу, а також 4 принтери і 4 сканери. Інші комп'ютери придбані за рахунок співучасників програми «Бібліоміст»: управління культури і мистецтв Запорізької міської ради та інших спонсорів і меценатів. Упродовж чотирьох років управління культури також взяло на себе зобов'язання щодо забезпечення безлімітного Інтернету в мережі дитячих бібліотек.

Таким чином, діяльність ЦБС для дітей стала якіснішою та набула вищого статусу і нових можливостей у задоволенні читацького попиту. На сьогодні всі наші бібліотеки комп'ютеризовані, мають доступ до мережі Інтернет і перетворилися в осучаснені затребувані інформаційні центри, що надають широкий спектр інформаційно-комп'ютерних послуг. Такі зміни потребують систематичного підвищення кваліфікації бібліотечних працівників на постійній основі. Саме для цього працює «Школа нових технологій», найголовнішим завданням якої є навчання їх сучасним методам організації роботи, бібліотечній інноваційній культурі, творчому осмисленню та впровадженню передового досвіду.

Якими нас сьогодні хочуть бачити наші користувачі? Відповідь на це запитання ми отримали, проаналізувавши анкети міні-інтерв'ю «Пропозиції бібліотеці» і «Що ти хочеш бачити в бібліотеці», соціологічного дослідження творчого потенціалу «Бібліотечний Клондайк». Додавши до цих висновків власне розуміння професійної майстерності, ми вивели портрет ідеального бібліотекаря, якому притаманні такі риси: компетентність, відповідальність, заповзятість, надійність, креативність, ініціативність, схильність до впровадження нового та до самовдосконалення. Відтепер, саме на виховання таких якостей і спрямована вся система навчання дитячих бібліотекарів міста.

Прямим наслідком технічної модернізації та запровадження Інтернет-послуг у дитячій ЦБС стало подальше використання медіаресурсів на користь розвитку місцевої громади. В результаті соціологічного дослідження «Бібліотека для покоління *NEXT*», аналізу картотеки інтересів та моніторингу читацьких потреб створено новий проєкт у рамках ініціативи «Лідер бібліотечної справи» під назвою «Оживає світ мультикольоровий: школа комп'ютерної анімації». Він розрахований на 4 місяці роботи з дітьми з незахищених верств населення. Ще одним актуальним проєктом назустріч місцевій громаді є «Вакцина-

ція: за чи проти?», в межах якого передбачено створення консультаційно-інформаційного центру для забезпечення батьків якісною різноманітною інформацією щодо охорони здоров'я дітей, а серед дітей та підлітків — популяризація здорового способу життя та пропаганда безпеки життєдіяльності.

Сучасні бібліотеки все більше відчувають необхідність бути конкурентоспроможними щодо Інтернет-центрів та інших інформаційних закладів. Колишні книгозбірні нині, після технічної модернізації, все більше позиціонують себе як спеціалізовані інтелектуальні центри, що надають до послуг користувачів широкий асортимент мультимедійних ресурсів. Стало неможливим увияти собі проведення масштабних масових заходів без використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, медіапанорамних засобів. Звичними і повсякденними для наших читачів вже стали відеоуроки «У світле майбуття крокуємо здоровими», слайд-вечори «Ти одна і неподільна, Україно моя вільна!», веб-музеї «Не забувай Шевченків спів про горду славу козаків», віртуальні екскурсії «Мій рідний край — окраса України», веб-презентації «Свої права ти добре знай, їх шануй і захищай», відеознайомства «Герої А. Гайдара у книзі та на екрані», віртуальні мандрівки «Навколо світу за 80 хвилин», Інтернет-вікторини «Розумники та розумниці», Інтернет-вітальні «На гостини до Льва Толстого», святкові Інтернет-розваги «Щедрий вечір на здоров'я», які не тільки є корисними і пізнавальними, а й дуже урізноманітнюють їхнє дозвілля.

Родзинкою та новим винаходом ми вважаємо спільний одночасний для читачів бібліотек-філій № 1 та № 17 захід з юними користувачами центральної бібліотеки для дітей, який має назву *Skype*-знайомство — «Коло друзів». Під час його проведення крім звичайного дружнього діалогу діти разом співали і брали участь у міні-вікторинах. Звикають наші читачі і до книжкових виставок, створених в електронному форматі, наприклад, «Україна — наш спільний дім». Простір класичних тематичних виставок та полиць часто доповнюють аудіо та відеоелементами, зокрема: у бібліотеці-філії № 4 виставку «Птахи знайомі та невідомі» урізноманітнили голоси птахів, а у бібліотеці-філії № 10 виставку «Парад екологічних порад для дорослих і малят» озвучує голос феї лісу. В центральній бібліотеці свої книжкові виставки «Прогулянки з Динозавриком», «На хмаринці проліта осінь люба, золота» регулярно прикрашають електронною фоторамкою. Крім того, завдяки веб-оглядам, розміщеним на сайті бібліотеки, громадяни знайомляться з новими надходженнями.

Для успішної діяльності дитячої бібліотечної системи конче необхідні не тільки усталені соціопартнерські стосунки, а й налагоджені зв'язки з владними структурами, насамперед, із районними адміністраціями, з депутатами різних рівнів. Саме вони найчастіше надають матеріальну допомогу дитячим бібліотекам для технічної модернізації, комплектують їх комп'ютерами, проєкторами, поповнюють книжкові фонди, допомагають з поточним ремонтом приміщень тощо. Така співпраця з районними адміністраціями здебільшого відбувається під час реалізації спільних проєктів чи проведення різноманітних заходів. Серед них найбільш масштабними є акції до ювілеїв районів Запоріжжя. Суттєву допомогу наші бібліотеки отри-

мали від Ленінської, Орджонікідзевської, Комунарської, Жовтневої районних адміністрацій.

Хочеться звернути особливу увагу на багатомісячний, майже річної тривалості, проєкт центральної бібліотеки «Тут народжувалося Запоріжжя» до 80-річчя Жовтневого району. На період його проведення читальний зал, абонемент для читачів 5–9 класів, інформаційну зону та куточок релаксації в бібліотеці прикрашала різноманітна наочність: книжкова мегавиставка «Тут Батьківщини моєї початок»; прес-колаж «Вулиці району розповідають»; фотовиставка «Ознаки давнини і сьогодення», в оздобленні якої було використано фотографії, зроблені читачами та бібліотекарями; виставка малюнків «Дарунок улюбленому району» вихованців дитячої школи мистецтв № 1; тематична полиця «Вони визволяли Запоріжжя». Діти дуже серйозно і з неабияким інтересом поставилися до участі у красзнавчій розвідці «Чари рідного краю», найголовнішим завданням якої було з'ясування точної дати заснування Жовтневого району. Вдалими були і літературний урок «Тарас Шевченко і наш край», бібліосалон «Про людей хороших — наших земляків», година патріота «Відлуння героїчної слави», турнір знавців «А я книжечки читаю, район Жовтневий добре знаю», колективне спілкування «Моя мала Батьківщина», вікторина «Лицарський дух козаків», хвилини натхнення «А у нас у гостях...» до 80-річчя Запорізького музично-драматичного театру. Квінтесенцією красзнавчого проєкту стало резонансне пізнавально-розважальне свято «Тут Батьківщини моєї початок», на яке запросили голову райдержадміністрації, працівника краєзнавчого музею, артистку музично-драматичного театру, вихованців школи мистецтв. Присутні мали змогу ознайомитися з цікавими моментами минулого і сьогодення рідного міста під час перегляду слайдшоу, а також подивитися театралізоване дійство та дізнатися про таємниці давнього парку «Дубовий гай». Також було оголошено результати краєзнавчої розвідки «Чари рідного краю».

Ще один цікавий проєкт центральної бібліотеки — «Україна — наш спільний дім». До програми його реалізації входили історико-краєзнавче коло «Запоріжжя — благословенний край козацької слави», *flash-mob* «Зробимо наше місто квітучим садом». Під час підготовки до цієї акції волонтерам-дев'ятикласникам роз'яснили алгоритм пошуку потрібної інформації в Інтернеті та її обробку. Після того спільно з бібліотекарями та представниками зацікавлених громадських організацій було виділено головні проблеми та шляхи їх подолання. Акцент зроблено на тому, що для міста може зробити кожен. Узагальнену інформацію роздрукували на листівках і розповсюдили напередодні Дня міста серед представників влади, громадськості та пересічних громадян. Усталеним звичаєм для більшості райадміністрацій стала участь у проведенні конкурсів «Найкращий читач року», які зазвичай нагороджують юних учасників і переможців почесними грамотами та призами. З метою збільшення читачької аудиторії, подальшого просування дитячого читання та поширення інформації про діяльність наших бібліотек у 2011 році ЦБС провела акцію «Читають всі!» на вулицях, майданчиках, в парках і дворах.

Отже, бібліотеки, зокрема дитячі, дедалі частіше плануючи свою діяльність, використовують більш масштабні

проекти. Справжні лідери бібліотечної справи переважно розмірковують вже не категоріями окремого яскравого заходу чи книжкової виставки, а резонансними акціями та проектами. Інформація про найбільш цікаві події ЦБС для дітей м. Запоріжжя неодмінно потрапляє у соціальні мережі Інтернету, обов'язково висвітлюється на сайтах ЦБ ім. М. Андросова та бібліотеки-філії № 7, бібліотеки-філії № 12, сторінках місцевих газет, транслюється в ефірі місцевого телебачення.

Доповнити роботу наших бібліотек чимось новим і цікавим допомогла моя перемога у проекті «Лідер бібліотечної справи». Багато корисної інформації я отримала на

трьох спеціальних семінарах, організованих програмою «Бібліоміст» у партнерстві з УБА і під час вивчення досягнень бібліотек Польщі. Мене приємно вразила там організація вільного доступу до всього фонду, вважаю цей досвід перспективним і для запорізької дитячої мережі.

Таким чином, завдяки зусиллям всього колективу ЦБС для дітей, допомозі управління культури і мистецтв Запорізької міської ради, програмі «Бібліоміст», соціальним партнерам і владним структурам наша мережа потужно розвивається і активно впроваджує найновіші досягнення бібліотечної справи.

Ганна Михайлова,
зав. відділом інформаційно-бібліографічної та методичної роботи
центральної міської бібліотеки для дітей ім. М. Андросова ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Сходинки до майстерності

Бібліотеки завжди були і є лідерами інформаційного забезпечення, формування і збереження документів, надійними помічниками в отриманні знань. Інтелектуалізація бібліотечної діяльності — процес безперервний, вимагає досвідчених, високоерудованих бібліотекарів і бібліографів, які мають бути носіями нових професійних знань. Сучасне інформаційне середовище зумовлює суттєві зміни в роботі фахівців бібліотечної сфери і виявляє нові тенденції в підході до своєї професії. Розширення творчого змісту праці, швидке старіння «освітнього капіталу» висувають принципово нові вимоги до їхньої кваліфікації, загальнокультурного й інтелектуального рівнів.

З огляду на те, що система безперервної професійної освіти покликана сприяти цим процесам, діяльність відділу інформаційно-бібліографічної та методичної роботи базується на удосконаленні традиційних і впровадженні нових форм і методів навчання. Розробка і реалізація наших програм враховують рівень підготовленості працівників і необхідність, викликану виробничими потребами. Для бібліотекарів-початківців діє «Школа спеціаліста», де теоретичні знання закріплюються практичними вправами, виконуються творчі завдання, бібліотекарі проходять індивідуальні заняття за окремим планом. Проект «Бібліотечний колоквиум» передбачає різноманітні консультації для працівників, що не мають спеціальної освіти, методична допомога надається в режимі «Запитуйте — відповідаємо». Наприклад: рекомендації щодо організації інтерактивних книжкових виставок, відкритого доступу, просування бібліотечного фонду, формування комфортного середовища, використання інноваційних технологій тощо. Програма «На професійній орбіті», розрахована на бібліотекарів II категорії, поєднує низку консультацій: «Альтернативні теми та інноваційні форми бібліотечно-бібліографічних занять»; «Підтримка читання з використанням мультимедійних засобів»; «Просування бібліотечних послуг»; «Веб-сайт як важливий інформаційний ресурс дитячої бібліотеки»; «Творчі акції дитячих бібліотек»; «Дозвілля дітей — справа серйозна» та інше. В рамках програми «Бібліопартнер» проходять творчі зустрічі завідуючих бібліотеками-філіями, під час яких відбувається плідний взаємообмін кращими доробками, пре-

зентуються авторські цільові програми, обговорюються актуальні теми: «Бібліотечний менеджмент. Сучасні стилі»; «PR бібліотеки як умова її успішності»; «Проектний розвиток бібліотек» тощо.

Впровадження Інтернет-технологій, мультимедійної техніки підвищує престиж роботи дитячого бібліотекаря, і, враховуючи, що освоєння інформаційних технологій є одним із найважливіших напрямів сучасної професійної освіти, в ЦБС започатковано «Школу нових технологій». Її програма забезпечує багаторівневу систему підготовки кваліфікованих користувачів ПК та мережі Інтернет. Сприяє актуалізації знань і сформований у відділі фонд документів за різними напрямками бібліотечної діяльності, виставка фахових документів «Бібліотечна справа. XXI ст.», виставка-адвайзер «Нові ідеї — нові можливості», виставка-вітрина «Книгу подано», листи-сигнали «Екологічні лабіринти фонду», «Виставки книг, до яких не звик», флаери «Візитка письменника». До інформаційної зони відділу входять також бібліотечне винахідницьке бюро «Наша ідея — ваш успіх», де представлені кращі здобутки колег та методичний банк із розробленими тематичними посібниками, інформаційно-методичними виданнями, матеріали яких містять узагальнений досвід та рекомендації. Активно використовуються бібліотекарями і Інтернет-ресурси.

Найефективнішою комплексною формою навчання залишаються семінари та семінари-практикуми. Самі по собі ці заняття не лише навчальні, але й інформаційно наповнені, бо до них завжди готуються змістовні методичні матеріали. Наприклад: «Від ідеї до інновації»; «Нові стандарти професії»; «Моніторингова діяльність дитячої бібліотеки»; «Все по порядку: Етапи організації та проведення масового заходу в бібліотеці»; «Екологія + краєзнавство»; «Секрети лялькаря»; «Реклама — рушій бібліотечних книг. Створення рекламного проекту улюбленої книги», всі вони значно підвищують ефективність занять. Ведемо ми пошук і сучасних інтерактивних форм підвищення кваліфікації. Добре зарекомендували себе такі, як: години професійного спілкування, відкрита кафедра, ділові ігри, тренінги, майстер-класи тощо. Інноваційний підхід до навчання, що сьогодні об'єднує освіту, дозвілля, навчальний та творчий процеси, перетворює

наші семінари на справжні клуби професійного спілкування, де найчастіше розглядаються загальні питання розвитку бібліотек, професійні події, загальногуманітарні теми. Тематика семінарів і практичних навчань досить різноманітна: «Бібліотечні інновації: ідеї, реалії, перспективи»; «Проект — це крок уперед»; «Створення привабливого іміджу сучасної дитячої бібліотеки»; «Від управління фондом до управління знаннями»; «Толерантність: від теорії до практики»; «Крихітка і книжка. Дошкільнята в бібліотеці»; «Бібліографічний репетитор»; «Нетаємні таємниці експонування». Є й постійні рубрики: скринька досвіду «Власний почерк», творчий портрет «Дозвольте представити...», інформ-реліз «Новини-прес». Неабияке практичне значення для професійного розвитку мають Дні взаємного відвідування. Практикується й проведення навчань на базі окремих бібліотек. Все це сприяє вивченню та узагальненню кращого досвіду роботи колег, обміну новачками. Цікаві для фахівців зустрічі відбуваються в «Бібліовітальні». За останні роки її гостями були видатні місцеві письменники, журналісти, працівники культурно-просвітницьких закладів міста, співробітники районної та міської адміністрації, громадських організацій, депутати різних рівнів, представники програми «Бібліоміст», відомі українські письменники Б.О. Жолдак, М.С. Павленко.

Ефективним способом стимулювання професійної активності бібліотекарів і просування інновацій вважаємо конкурси з різних напрямів діяльності, тому щороку й використовуємо цю форму роботи. Вдалими вважаємо огляд-конкурс на кращий масовий захід з основ безпеки життєдіяльності та популяризації здорового способу життя «Щоб і тіло, і душа були молодими», організований з метою поширення та впровадження досвіду з використанням нових форм і методів роботи з читачами кращих бібліотек. Його проведення продемонструвало високий професійний рівень працівників дитячих бібліотек міста, а представлені матеріали визначалися розкриттям актуальних проблем сьогодення, широким ознайомленням дітей з різноманітними аспектами основ безпеки життєдіяльності. За творчі режисерські знахідки, винахід інноваційних форм масових заходів у номінації «Тріумф ідеї» було відзначено пізнавально-валеологічне шоу «І ти повіриш у дива» бібліотеки-філії № 6, музей воскових фігур «Свої вади переможемо і здоров'я цим примножимо» бібліотеки-філії № 17 та казкотренінг «Світ чудовий, коли ти здоровий» нашої бібліотеки. У номінації «Вершини оригінальності» за майстерні, незвичайно організовані книжкові виставки, яскраве оформлення приміщень та цікаву наочність кращими були виставка-роздум «Два погляди на один факт» бібліотеки-філії № 4, виставка-контраст «Будьмо здорові!» — «Рятуйте своє здоров'я» бібліотеки-філії № 11, виставка-попередження «Кожен обирає сам...» бібліотеки-філії № 12 та виставка-діалог «Здорові стандарти» бібліотеки-філії № 17. У номінації «Талант дарують читачам» переміг колектив бібліотеки-філії № 8, працівники якої проявили яскраві здібності, творче завзяття та акторську майстерність. Свої переможці були і в номінаціях «Від творчого бібліотекаря до творчого читача», «Союз однодумців» (соціокультурне партнерство), «Аси іграмайстерності» (розробка креативних конкурсів і завдань, спрямованих на залучення дітей до книги і бібліотеки).

За власними комплексними цільовими програмами дитячі бібліотеки міста працюють ще з 2000 року. Але за ці роки і в суспільстві, і в бібліотечній справі відбулися суттєві зміни, тому й виникла необхідність привести деякі програмні положення у відповідність до нових реалій. Відгуком на такі зміни став започаткований міський фестиваль бібліотечних програм, мета якого — досконале ознайомлення з діяльністю бібліотек-філій ЦБС для дітей за цільовими програмами, обмін творчими досягненнями, впровадження кращого досвіду з використанням інноваційних форм роботи. Фестиваль проводиться в три етапи. Під час першого — «Орієнтир — оновлення», — уточнювалися мета й завдання та форми і методи організаційно-методичної допомоги шкільним бібліотекам і організаторам дитячого читання, визначалися потенційні соціальні партнери, враховувалися нові можливості формування фонду, розроблялися чіткі плани із залучення додаткового фінансування, спираючись на досвід фандрейзингової діяльності ЦБС.

Під час другого етапу «Пошук та натхнення» всі масові заходи в рамках цільових творчих програм були спрямовані на те, щоб довести дітям привабливість читання, навчити їх любити книгу, отримувати від неї «розумне, добре, вічне», зростати духовно багатими свідомими громадянами своєї Батьківщини. Треба відмітити, що всі конкурсні заходи, використовуючи інноваційні форми і методи популяризації кращих творів світової та вітчизняної літератури, розкривали актуальні проблеми сучасності і вирізнялися нетривіальною організацією наочного супроводження, застосуванням новітніх технологій, аудіовізуальних засобів, вдалими музичним оформленням. Важливою перевагою у їх проведенні стало те, що вони дозволили розкрити творчий потенціал і бібліотекаря, і дитини та залучити до співпраці кваліфікованих спеціалістів і творчих особистостей Запоріжжя.

Підсумки третього етапу «Бібліотечний Еверест», на якому були представлені річні творчі звіти бібліотек-філій, переконали, що обрані нами напрями роботи залишаються соціально значущими й потрібними читачам. Проведення фестивалю сприяло підвищенню та формуванню професійного рівня, креативному мисленню, дало можливість узагальнити багатогранну діяльність дитячих бібліотек міста, а також виявити нові сучасні форми і методи роботи, стимулювати застосування сучасних інформаційних технологій і ресурсів, значно розширити коло соціокультурних партнерів.

На вдосконалення проектної діяльності дитячих бібліотек з формування та розвитку почуття патріотизму у юних читачів, виховання у них громадянської самосвідомості був спрямований конкурс «Виховуємо читача — ростимо громадянина», що проходив у декілька турів. Під час першого — розробили проекти та рекламні буклети, які презентували колегам на семінарі «Любов до Вітчизни — родом з дитинства: Сучасний ракурс громадянсько-патріотичного виховання». Другий — передбачав проведення відкритого заходу, до якого всі бібліотеки-учасниці дуже ретельно підготувалися: цікаво оформили приміщення, облаштували патріотичні зони, куточки пам'яті, етномайданчики, українські світлиці, міні-музеї народознавства, стенди-дайджести; оформили яскраві книжкові виставки-інсталяції, провели тематичні бібліографічні

огляди, бо все ж таки найефективнішим залишається «живе» слово бібліотекаря. Конкурсні заходи були різноманітними: це і свята на прилеглих майданчиках, діалог-огляд, майстер-клас, пантеон козацької вольниці, патріотичний десант, козацьке коло. «Родзинкою» народознавчих зустрічей у бібліотеках-філіях №№ 1, 5, і нашій бібліотеці стала дегустація страв української національної кухні, а кульмінацією — голуби, що злетіли до неба, як символ миру. Останній тур був своєрідним творчим звітом у форматі електронної презентації, результати якого не тільки вкотре підтвердили творчу природу бібліотечної професії, а й надали стимул до нових звершень.

У 2011 році в ЦБС відбувся конкурс «Бібліоменеджер», серед основних завдань якого було привернення уваги громади до бібліотек; розширення соціокультурного партнерства із закладами району та міста, що працюють з дітьми та юнацтвом; налагодження співпраці з місцевою владою; оптимізація традиційних та освоєння нових методів і технологій; виявлення творчих досягнень і впровадження їх у практику роботи. Слід зазначити, що сьогодні найбільшу підтримку дитячим бібліотекам надають депутати та місцева влада. Вони, добре розуміючи необхідність впровадження нових бібліотечних послуг, долучаються до участі в реалізації багатьох наших проєктів. Дуже доречною є їхня підтримка і фінансова допомога бібліотекам міста: комп'ютери з підключенням до мережі Інтернет, спеціалізовані меблі, цифрові фотоапарати тощо. Проведення конкурсу надало можливість поширити коло прихильників і соціокультурних партнерів дитячих бібліотек міста, серед яких активними стали відділи у справах сім'ї та молоді, Центр інвалідів, кістковотуберкульозний санаторій, Рада ветеранів заводу «Іскра». Серед порівняно нових друзів можна виділити творчу еліту міста: артисти театру ім. Магара, ТЮГу, філармонії, міське об'єднання художників «Колорит», Національний заповідник «Хортиця». Міське управління юстиції підтримало проєкт центральної бібліотеки «Світ права», відділ профорієнтації Запорізького обласного центру зайнятості та Запорізький центр профтехосвіти стали партнерами програми «Орієнтир».

З метою створення позитивного іміджу наших бібліотек та підвищення їх авторитету в місцевому співтоваристві були проведені різноманітні творчі акції, які в основному спрямовані на просування читання. Наприклад, вдало пройшли: у бібліотеці-філії № 13 — «З Новим роком, читання!», «Я — за читання!» і флеш-акція «Кидай пустушку — бери книжку!»; у бібліотеці-філії № 7 — «Читаємо разом з «Джерелом», у бібліотеці-філії № 4 — «Букросинг — це цікаво!», у бібліотеці-філії № 16 — «Всі ми родом з дитинства». Яскравими рекламними були акції «Книга йде до дітей» у бібліотеках-філіях №№ 4, 9, 10 і 12. Працівники нашої бібліотеки у міському парку культури і відпочинку організували рекламний мікс «Цей дивний світ — бібліотека!». Особливо привертають увагу та інтерес до дитячих бібліотек флеш-моби, для проведення яких бібліотекарі разом із читачами виготовляють рекламні буклети та запрошувальні флаєри, де в доступній формі розповідається про бібліотеку та її послуги. Флешмобери, завжди одягнені в яскраві бейсболки з логотипом бібліотеки, спілкуються як з дітьми — потенцій-

ними користувачами, так і з їхніми батьками, роздають малим і дорослим запрошення. Такі акції дозволяють не лише по-новому представити бібліотеку місцевій громаді, а й продемонструвати її сучасні, зрілі можливості.

Ще одним ефективним видом акцій є благодійні. В більшості філій традиційними стали «Подаруй бібліотеці книгу». Бібліотека-філія № 2 організувала акцію милосердя «Писанка мальована, з любов'ю подарована», а бібліотека-філія № 16 — «Добро починається з тебе». Зібрані іграшки, книжки та інші дарунки передано дітям, що залишилися без батьківської опіки. У програму Тижня добрих справ бібліотека-філія № 1 включила акції «Від серця до серця йде доброта» і «В бібліотеку не лише за книгою». Остання переслідувала одразу кілька цілей: розкривала численні можливості бібліотеки, долучила юних читачів до творчості, ознайомлювала їх із різними видами рукоділля, ремеслами, а ще вчила милосердю, бо всі зібрані кошти передали на організацію в бібліотеці змістовного дозвілля для дітей з особливими потребами. Поєднання в бібліотечній діяльності традиційних та інноваційних методів і технологій дозволило більшості бібліотек упродовж конкурсу виблискувати розмаїттям форм та оригінальною тематикою заходів. При підведенні підсумків «Бібліоменеджера» всі переконалися — колеги добре розуміють потреби сьогодення, вміють спрямовувати власні зусилля на те, щоб відповідати сучасним вимогам і залучати громаду до здійснення найважливішого завдання — формування та розвитку ЛЮДИНИ ЧИТАЮЧОЇ.

Різнопланова та продуктивна діяльність ЦБС для дітей сприяє позитивному іміджу бібліотек і показує, що вони корисні, новаторські і гнучкі інститути, які відповідають потребам городян. А бібліотекарі — люди не тільки з життєвим досвідом, а й з великим професійним багажем, завзяті, енергійні фахівці з невичерпним бажанням працювати творчо, вони не пересічні люди, бо дитячий бібліотекар не може бути таким. Саме тому працівники ЦБС для дітей м. Запоріжжя постійно займаються вдосконаленням педагогічної майстерності, розвитком креативного мислення та творчого потенціалу, чому ефективно сприяють: участь у семінарах, практичних навчаннях, робота з професійними виданнями; відвідування інших бібліотек міста з метою обміну досвідом; вивчення інструктивних документів, рекомендацій республіканських і обласних методичних центрів, нормативно-регламентуючої документації. Фахове та особисте удосконалення забезпечується індивідуальними планами самоосвіти.

Щороку узагальнюються підсумки діяльності дитячих бібліотек міста, розвиток бібліотечної мережі та її роль у соціокультурному середовищі місцевої громади, аналізуючи щоквартально основні показники роботи, визначаються пріоритетні напрями, кращий захід, бібліотека — новатор тощо. Таким чином, знання, набуті бібліотечними працівниками під час проведення методичних заходів, дозволяють удосконалювати роботу з користувачами, покращувати якість послуг, впроваджувати сучасні інформаційні технології, що йде на користь усім. Працюючи натхненно, наполегливо і по-новому, ЦБС для дітей м. Запоріжжя залишається територією добра і творчості для майже 57-ми тисяч юних запоріжців.

Тамара Павлятенко,
зав. відділом обслуговування учнів 5–9 класів
центральної міської бібліотеки для дітей ім. М. Андросова ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Шлях до успіху пролягає через бібліотеку

За більш ніж півстоліття активної діяльності ЦБ для дітей ім. М. Андросова відділ обслуговування учнів 5–9 класів реалізував чимало різноманітних бібліотечних проєктів і програм. Не раз змінювалися форми і методи його роботи, але постійною залишалася мета — відкривати дітям радість пізнання, розкривати творчі здібності, виховувати любов до книги, формувати сучасного юного громадянина як духовно багату особистість, що впевнено дивиться у майбуття. Девіз нашого відділу: «У кожній людині — сонце, тільки дайте йому світити».

Зазвичай знайомство дітей із нашим відділом розпочинається в травні. Традиційно у цей час проводяться Дні відкритих дверей «Здрастуй, бібліотеко!», проходять екскурсії, творчі зустрічі, бесіди, готується виставка-реклама «Під бібліотечним дахом», яка завжди привертає увагу наших майбутніх читачів. Працівники ознайомлюють дітей з роботою абонементу, читального залу, книжковими та журнальними новинками, з традиційними і новими можливостями, різноманітними послугами. У 2011 році під час святкування Міжнародного дня захисту дітей у міському парку «Дубовий гай» ми запровадили ще один спосіб залучення дітей до читання — прямо на вулиці провели акцію «Бібліотека з радістю чекає на вас».

Дуже важливо, що кожну дитину, яка вперше потрапила до нашого відділу, з доброзичливою посмішкою зустрічають кваліфіковані працівники, допомагають у визначенні пріоритетного читання, підказують саме такі книги, що відповідають настрою, або пропонують самостійно вибрати щось до душі, дають слушні поради, а іноді й вислуховують сповідь про наболівше та допомагають знайти у журналах і книжках відповіді на питання, що хвилюють. Неможливо переоцінити і роль індивідуальної роботи з різними категоріями читачів. Є у нашому відділі в затишному куточку релаксації дві «читальні» капаки, так називають їх діти, де будь-хто може погортати журнал або книгу. Сюди наші читачі люблять приходити з друзями, в тому числі й такими, що ще не стали користувачами бібліотеки. Вони заходять «просто так», і можна було б не звертати на них увагу, а можна й зацікавити їх, зробити своїми читачами, адже вони вже на півдорозі до цієї події. Наприклад, доцільно розмовляти з ди-

тиною, що прийшла помінати книгу, про прочитане в присутності її друзів, що ще не читають у нас, та запитати: «Чи розповідав ти їм про цю цікаву книгу, і чи не хочуть приятелі її прочитати?». Це є ще одним із засобів залучення до читання.

Дуже дієвою у роботі є наша вже традиційна акція «Пробачений боржник», яка допомагає повернути до бібліотеки не тільки книги, а й читача. Її суть полягає у тому, що впродовж двох тижнів діти без будь-яких штрафних санкцій здають прострочені книжки, а бібліотекарі не сварять їх за невчасно здані книги, шукаючи різноманітні чинники впливу на свідомість кожного. Для більш глибокого вивчення читацьких потреб на книгу та інформацію з року в рік проводимо моніторингові дослідження «Читацькі смаки», «Разом із періодикою», влаштовуємо бліц-опитування «Чого читач очікує від книги», «Мій читацький портрет», аналізуємо результати опитувань «Краща дитяча українська книга», «Періодика для тинейджерів». Потім передаємо перелік потрібних документів до відділу комплектування, який доукомплектує фонд необхідною літературою та складаємо індивідуальні тематичні рекомендаційні списки для читачів, наприклад: «Підводний світ у квартирі», «Намісто власними руками», «Історії, одягнені в роман», «Веселуха – книга», «ZOOцікавинки».

Читачі нашого відділу дуже люблять брати участь у різноманітних акціях і масових заходах. Як тільки трапляється нагода продемонструвати свої творчі здібності, вони разом із бібліотекарями готують номери художньої самодіяльності, театралізовані постановки, малюють, виготовляють поробки, влаштовують розвідки і флеш-моби. І це далеко не повний перелік їхньої бурхливої діяльності, результатами якої, зокрема, є представлені у фойє чудові тематичні творчі роботи «Зимові візерунки», «Писанкові очі Всесвіту», «Квіти поруч із нами», «Осінній настрій». Такі виставки роблять бібліотеку більш затишною і привабливою, допомагають дітям самовиразитися і безумовно працюють на авторитет бібліотеки, покращуючи її імідж серед міської громади і владних структур.

Розмірковуючи над інноваційною політикою бібліотеки, вважаємо, що багато в чому вона залежить від перспективного і проєктного планування, результати якого дають нам можливість реально оцінити свої ресурси

і визначити місце в соціокультурному просторі району та міста. Розвитку цього важливого напрямку сприяє соціальне партнерство, яке є перспективним шляхом, що дозволяє краще і якісніше задовольняти інформаційні й духовні потреби дітей, сприяти освітнім закладам у розвитку дитини. Традиційними партнерськими стосунками відділу, що стабільно розвиваються, ми вважаємо співпрацю з Жовтневим будинком творчості для дітей і юнацтва, дитячою музичною школою № 1, Запорізькою школою мистецтв № 1, обласним краєзнавчим музеєм, управлінням міської юстиції, Жовтневою радою ветеранів Великої Вітчизняної війни, письменниками і поетами нашого міста, а також вісьмома школами Жовтневого району. З усіма установами ми складаємо щоквартальний координаційний план роботи, який здійснюємо як у бібліотеці, так і в інших закладах.

Вся робота відділу обслуговування учнів 5–9 класів спрямована на якісне і повне задоволення читацьких інформаційних потреб за допомогою друкованих видань, новітніх інформаційних технологій. З 2010 року у нас працює Інтернет-зал «Павутинка», в якому до послуг користувачів організовано 6 робочих місць, локальна комп'ютерна мережа, безкоштовний доступ до Інтернету. Також для споживачів інформаційно-комп'ютерних послуг проводяться різноманітні заняття: знайомство–тренінг «Інтернет — імперія інформації», практикум «Твоя електронна пошта», віртуальна екскурсія «Бібліотеки в Інтернеті», Інтернет-знайомство «Світ мистецтва в Інтернеті», слайд–мандрівка «Краса нашої країни». Забезпечується і широкий набір послуг: пошук інформації в Інтернеті та її запис на електронні носії, допомога в підготовці рефератів, ксерокопіювання, сканування, форматування тексту, роздрукування документів тощо. Комп'ютерні технології є дуже важливим компонентом бібліотечної діяльності, але все ж таки допоміжним. Працівники відділу намагаються адаптувати шкільні та клубні форми роботи до потреб бібліотеки, сполучають їх із сучасними технологіями і власними досягненнями задля успішного виконання своїх соціальних функцій.

Велика увага приділяється масовій роботі. Враховуючи те, що кожна дитина, яка прийшла на захід, хоче бути не тільки глядачем, а й учасником дійства, ми використовуємо такі форми і прийоми, що стирають грань між аудиторією та виконавцями. Це колективний спів, конкурси, ігри та багато чого іншого. Але чільне місце, безумовно, належить слову, книзі, які містять основну інформацію, що впливає на інтелект читачів, і наше першочергове за-

вдання в цій царині — сприяти підвищенню уваги дітей до історичної пам'яті українського народу. Для цього проводимо годину пам'яті «Вони принесли переможну весну 1945-го», уроки державності «Єдина по обидва береги Дніпра», «Священний прапор з сонця і Дніпра», хвилини історії «Пам'ятаємо, бо ми — люди» (пам'яті жертв Голокосту), «Не втихне біль Голодомору», виставку–пам'ять «Ті дні у пам'яті народній». З метою вивчення архітектурних пам'яток організовуємо книжкову виставку «Замки нашої Батьківщини», а для привернення уваги наших читачів до духовних пам'яток культури, звичаїв та традицій українського народу влаштуємо слайд–оповідь «Біжать узорі в глиб століть» (про український рушник), бесіду–гру «Писанковий калейдоскоп», виставку–свято «Великодні вітання». Для усвідомлення ролі сім'ї і родинних зв'язків у житті людини використовуємо такі форми роботи: засідання у сімейній вітальні «Велике і прекрасне слово — мати!», психологічні роздуми «Це так просто — дружба з батьками», бесіди–дослідження «Духовний храм людини: сім'я, родина, рід», виставки–екскурсії «Без сім'ї і свого роду — нема нації, народу». Сприяють розвитку культури молоді людини, що має відповідати сучасним вимогам суспільства етикет-клас «Його величність — Етикет», години спілкування «Я і мій світ» (про неформальні об'єднання молоді), «Ввічливість — це людяність», бесіда–дослідження «У світі жестів та етикету», диспут «Жити гідно — що це означає?», рольова гра «Як ми спілкуємося» (про мовний етикет українського народу), огляд–бесіда «Добро і зло у світовій літературі», виставка–порада «Шляхетним, вродливим, розумним».

З метою формування та розвитку правової свідомості юних читачів розроблено проект «Світ права» для учнів 5–9 класів, у рамках якого успішно проходять: правова година «Конституцію вивчаємо, пам'ятаємо, поважаємо», круглий стіл «Від знання права — до правопорядку», правовий компас «Якщо ви потрапили в біду» (з використанням комп'ютерних технологій), ситуаційна гра «Правова асамблея героїв книг», ерудит–лото «Закон про права дитини», книжкова виставка «Діти — люди, як і всі». Сьогодні ми також пропонуємо програму «Орієнтир» з трудового виховання і професійної орієнтації. Ця тема була і залишається завжди актуальною, її завдання — забезпечити читачів теоретичними знаннями з основ успішного вибору професії, що дуже важливо для підростаючого покоління. Реальну допомогу у виборі професії діти отримують під час форуму «Професія як життєва цінність»,

майстерні професій «До вершин майстерності» (зустрічі з людьми різних професій), огляду нових професій «Знайомтеся: професія майбутнього», презентації навчальних закладів області «Обираємо фах без помилок», огляду літератури «Школярам — про світ професій». Для більш детального ознайомлення з різними видами діяльності людей у відділі створено інформаційну зону «Світ професій навколо нас».

Одним з найважливіших напрямів роботи є краєзнавство. Сплеск пізнавальної активності та поглиблення знань про рідний край у наших читачів викликають цікаві тематичні години «Прийди до музею, пізнай своє коріння», що приурочені до 90-річчя заснування обласного краєзнавчого музею. Духовному збагаченню читачів, формуванню їхніх етичних ідеалів та життєвих цілей сприяє і спілкування з талановитими людьми, які наші працівники часто влаштовують у бібліотеці. Саме такі зустрічі з натхненними, неординарними особистостями здатні пробудити в дітях любов до рідного краю. У пам'яті багатьох надовго залишиться цикл творчих портретів «Зв'язок часів, зв'язок поколінь» (видатні люди Запоріжжя), у рамках якого відбулося знайомство з поетесою Надією Даненковою, родом з Білорусі. Велике захоплення викликали такі заходи, як година цікавого краєзнавства «Гірська країна в приазовському степу» та козацьке коло «На гостини до козацької родини». Завжди привертає увагу відвідувачів бібліотеки цікава неординарна наочність: виставка-мандрівка «Мій край — моя гордість», виставка-автограф «Найдорожчі автографи» тощо. На формування екологічної культури особистості спрямовані гра-подорож «Ми мандруємо планетою», творчий огляд «На захист тваринного світу (Сетон-Томпсон), гра-дослідження «Що за диво? Для всіх на світі воно квітне так красиво», виставка-вернісаж творчих робіт «Природи неповторною красою я серцем, словом, пензлем захищу». Для утвердження здорового способу життя організовано бесіду-диспут «Паління — це шкідливо чи модно?», майдан здоров'я «Трохи про нас і наш організм», ерудит-лото «З історії спорту», виставку спортивної книги «Із спортом протягом життя», виставка-діалог «Знати, щоб жити».

Популяризації української та світової літератури допомагають літературні світлиці, зокрема, «Норд-Вест: вектори читання». В рамках щорічних свят для юних читачів — Тижнів дитячої книги проходять зустрічі з письменниками, поетами, журналістами, акторами; презента-

ції нових книг, журналів; конкурси, літературні подорожі, експедиції «Літературними шляхами книжок-ювілярів»; виставки творчих робіт. Крім того, відбувається багато різноманітних заходів на вшанування ювілярів, наприклад, музична подорож за твором Е. Гофмана «Лускунчик», поетична мозаїка «стежка до криниці» за творчістю М. Сингаївського, 20 хвилин з письменником «До класиків на ювілей», жанрова виставка «Моя Літературія», виставка-вітрина нових книжок «Книжкова веселка 2011 року». Велика увага, безумовно, приділяється пропаганді рідної мови та зростанню її популярності. Цьому ефективно сприяють музично-поетична композиція «Рідна мова милозвучна, чарівна і гучна», чарівна скринька «Абетка гарних слів», виставка-прогулянка «Сад рідної мови», ігрова програма «Мовний потяг». Неабияким попитом у читачів користуються заходи, що формують у них почуття прекрасного, а саме: година натхнення «Геній світла і радості» (В.А. Моцарт), години творчого спілкування «Світ живопису як буяння фарб» (А. Куїнджі) та «Чарівний світ Врубеля», майстер-клас з декоративного живопису «Першоцвіти» за участю вихованців дитячої школи мистецтв № 1 та учнів корекційного класу.

На допомогу шкільній програмі стають у пригоді слайд-оповідь «Цим малюнкам — тисяча років», хвилинка цікавої фізики «Ш.О. Кулон — французький фізик-дослідник», географічна хвилинка «Подорож з Миклухо-Маклаєм», експрес-ерудит «Ласкаво просимо до Колізею», аукціон «У задзеркаллі казкового епосу, приказок і прислів'їв», виставка-допомога «Час абітурієнта».

Серед заходів, спрямованих на організацію цікавого дозвілля та розвитку творчих здібностей, нашим читачам сподобалися і запам'яталися такі як: свято почуттів «Весь світ — любов, і люди в ньому — кохані», музично-поетична година «Багрянець осені у водоспаді звуків», ярмарок гумору «Жартуємо разом», квітковий аукціон «Квіти поруч із нами», ігрова програма «Туристи», конкурси «На рівних правах», «Паняночка Осінь», виставка-хобі «Золоті руки майстра», книжкова виставка «Забави для кмітливих».

Отже, ми впевнено використовуємо нове і традиційне в діяльності відділу обслуговування учнів 5–9 класів, сприяємо розвитку творчого та інтелектуального потенціалу кожного читача.

Подружимо дитину з книгою

Дитяче читання — це головний резерв розвитку людського потенціалу. Від того, чи читають наші діти, що і як читають, залежить їхній сьогоднішній успіх і майбутня доля. Читацькі вміння починають і повною мірою завершують формувати в учнів навички навчання та засвоєння інформації, без яких неможливо досягти успіху ані в школі, ані у житті. Книга для сучасної дитини має стати не лише джерелом знань, способом проведення дозвілля, а й інструментом самовдосконалення, духовного та розумового зростання.

Наші читачі свої перші кроки на шляху пізнання і навчання роблять у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів. Саме з цього відділу починається знайомство маленьких користувачів з бібліотекою — чудовим і надзвичайно цікавим місцем, де живуть книжки. Цю зустріч ми завжди намагаємося зробити радісною та приємною і добре розуміємо, що велику роль у цьому відіграє комфортна і тепла атмосфера. Зважаючи на те, що наймолодші дітлахи більшу частину інформації краще засвоюють візуально, ми готуємо для них мальовничі, яскраві та різноманітні виставки, які одразу привертають і їхню увагу, і також зацікавлюють батьків. Наприклад, тему незвичайних доісторичних тварин, що є популярною і не залишає байдужими ані дошкільників, ані учнів молодших класів, ми висвітлюємо на виставці «Прогулянки з динозаврами», де добрий та веселий динозаврик запрошує всіх у захоплюючу подорож до епохи тих часів.

Через літературу, рідне слово дитина духовно об'єднується зі своїм народом, знайомиться з історією своєї землі. «Добридень тобі, Україно моя!» — так просто і ласкаво називається книжкова виставка, присвячена нашій Батьківщині. Оформлена вона у народному стилі — рушниками та оберегами і дарує відчуття свята в читальному залі нашого відділу. В гарних сучасних виданнях для дітей можна прочитати про далеке минуле та сучасне України, про її природні скарби і красу рідної землі, в різних куточках якої живуть чудові люди — українці. Згадується також і наше улюблене місто Запоріжжя та одне із семи чудес України — легендарний острів Хортиця. А наша ошатна, сонячна виставка «Книжковий майданчик для малюків» привертає увагу батьків до своїх полиць, де вони мо-

жуть підібрати потрібні та корисні книги, що допоможуть у вихованні дитини, її адаптації до дитячого садка або школи, а також — літературу для майбутніх матусь. Зацікавлює дорослих і розділ «І тато й мама їх читали...», де працівниками бібліотеки підібрана література, що вважається дитячою класикою і знайома не одному поколінню любителів читання. Молоді батьки із задоволенням беруть відомі з дитинства книжки вже для своїх малюків, читають усією родиною, отримуючи безліч приємних хвилин від спілкування з книгою.

У нашій роботі особлива увага приділяється сімейному читанню. Читачами не народжуються, лише об'єднані зусилля батьків та бібліотекарів дозволять дитині зануритися у неосяжний книжковий світ, і, можливо, на довгі роки потоваришувати з бібліотекою. Щоб успішно конкурувати із сучасними засобами масової інформації — телебаченням, Інтернетом та розвиваючими дорогими іграшками, щоб у повній мірі задовольнити запити та побажання батьків і дітей, у відділі проводяться індивідуальні бесіди та опитування, а також пройшло анкетування дорослих «Разом з книжкою зростаю». Для малюків сформовано зону читання «Книжечка як іграшка», де представлені нові яскраві книжки, які відповідають сучасним вимогам. Серед них: книжки–малюки, книжки–вирубки у формі різних звірят, книжки–картинки з елементами іграшки, які дуже подобаються дітям і користуються великою популярністю. Під час спілкування з такою книжкою у маленького читача стирається межа між книгою та іграшкою, а процес залучення до читання відбувається поступово і ненав'язливо.

Колектив відділу тісно співпрацює з дитячими садками і школами нашого району, з яких до бібліотеки приводять малюків на екскурсії та різноманітні тематичні заходи. Для них постійно проводяться бесіди з циклу «Ходить сонечко по колу», присвячені різним порам року, що проходять в ігровій формі: діти згадують прикмети, прислів'я, відгадують загадки, беруть участь у конкурсах тощо. Традиційно весело та цікаво відбуваються уроки народознавства до свят, які люблять усі дітлахи: «Миколай, Миколай, подарунки роздай!», «Буде в мене писанка, про Україну пісенька», «Калинонька — України донька», на яких вони дізнаються про народні звичаї, які притаманні цим святам. З великим задоволенням маленькі читачі беруть участь у веселому святі до Міжнародного дня захисту дітей «Дитяча сонячна країна — ласкава ненька Україна», чудовій зустрічі «Новорічна гірлянда забав», годині–сюрпризу «Сердечні дарунки Святого Валентина». Все це проходить у невимушеній захоплюючій атмосфері, і від цього малюкам у бібліотеці завжди затишно і цікаво. Саме після таких зустрічей дитина нерідко сама стає ініціатором приходу до бібліотеки вже з батьками.

Корисною і привабливою для дитячих садків виявилася і така, вже трохи призабута форма роботи, як інформаційний куточок. Наш куточок, який ми назвали «Дитинства сонячна пора», містить рекламу бібліотеки, візитні картки з режимом роботи та контактними телефо-

нами, невелику виставку–перегляд періодичних видань для батьків «Мама и я», «Мой ребёнок», «Мир семьи», «Зростаємо разом», «Твой малыш». Водночас він є прекрасним нагадуванням для дорослих про те, що дитяча бібліотека існує, що вона сучасний центр інформації, обладнаний усім необхідним: добре сформованим фондом, здатним задовольнити більшу частину запитів своїх користувачів, місцем, де можна скористатися комп'ютером, розмножувальною технікою, безкоштовним Інтернетом і переглянути різноманітні нові періодичні видання.

Радувати гарними книжками ми намагаємося не лише дитину, а й усю її родину. Особливо теплі слова і подяка нашим бабусям, які, незважаючи на домашні клопоти, приводять своїх маленьких онучат до бібліотеки і з неабияким задоволенням допомагають їм у виборі книг. Спостерігаючи за тим, як батьки наших малюків активно спілкуються з ними, обговорюють ту чи іншу книжку, радять щось один одному, а потім разом відвідують читальний зал, ми вирішили організувати клуб для дітей і батьків «Сімейна абетка». Визначаючи його головну мету, думали, насамперед, про те, як краще залучити малюків до книги, об'єднати небайдужих до читання людей, допомогти батькам у вихованні дітей і розкритті їхнього творчого потенціалу. Наш клуб ще дуже молодий, але він завжди у творчому пошуку нових форм залучення батьків і дітей до сприйняття книги як необхідного атрибута благополучного сімейного життя. Його засідання ми проводимо у вихідний день — неділю, щоб усі разом мали можливість прийти до бібліотеки.

Ніщо так не об'єднує родину, як спільна творча праця, мабуть тому великий інтерес у дітей та батьків викликало заняття «Музичні картинки». Під час його проведення музичний керівник Ірина Сірко запропонувала малятам участь у різноманітних іграх з використанням музичних інструментів, потім вони разом із батьками співали пісні з улюблених мультфільмів та ознайомилися з музичною літературою молодшого відділу. Враховуючи те, що для дітей молодшого віку малювати або розмальовувати картинку цікаво і захоплююче, темою чергового заняття клубу ми визначили — «Казка на кінчику пензля». У проведенні цього засідання нам допомагала досвідчений педагог зі школи мистецтв № 1 Оксана Тимчишина, під керівництвом якої малята разом з батьками захоплено створювали казку, присвячену найвеселішій, мальовничій порі року — літу. Результатом їх спільної творчості стала картина–панно, прикрашена різнокольоровими метеликами. Наприкінці заняття батькам було запропоновано перегляд різноманітної тематичної літератури щодо виховання у ді-

тей почуття прекрасного та на допомогу засвоєння ними найпростіших навичок малювання олівцем та фарбами.

«Ми вчимо англійську...» — ця зустріч відбулася для тих малят, які разом з дорослими роблять перші кроки у вивченні англійської мови. Заняття було побудовано таким чином, щоб викликати інтерес до мови і у батьків, і у дитини, щоб малюку хотілося дізнаватися все більше і більше нових слів, радіти самому та радувати своїми досягненнями батьків. Для проведення цього заняття ми запросили вчителя англійської мови з дитячого садка Олену Тарасенко, з якою співпрацюємо вже давно. Вважаємо, що для молодих батьків нашого клубу, які іноді сумніваються у користі раннього вивчення іноземних мов, її рекомендації дуже важливі, а для дітей таке засідання клубу слугуватиме поштовхом до серйозного захоплення англійською мовою, що у майбутньому суттєво полегшить навчання у школі.

Вивчаючи попит та побажання батьків, виявилось, що у дітей дошкільного віку часто виникають проблеми логопедичного характеру. Тому працівники відділу на засіданнях клубу «Віршики–навчалочки для Гоші та Наталочки» почали навчати дітей правильно вимовляти слова, розмовляти невимушено і весело. Для більшої ефективності такої роботи у відділі широко представлена література для розвитку мовлення: вірші, скоромовки, забавлянки, лічилки-чудові зразки усної народної творчості, які вже упродовж століть передаються від покоління до покоління, формуючи естетичний смак дитини. Кожен член клубу має можливість взяти таку книжку та продовжити заняття вдома.

Кожного разу, обираючи тему занять, намагаємося враховувати інтереси та вік наших читачів, щоб їм було не нудно, щоб вони обов'язково дізналися щось нове і незвичайне. А коли поряд з дитиною присутній хтось із родини, вона почувається більш комфортно. Плануючи роботу клубу, враховуємо і те, що вона має бути корисною для батьків, саме тому й запрошуємо спеціалістів, які діляться своїм досвідом та надають практичні поради. Після таких занять кожен має можливість взяти цікаву та корисну літературу для розвитку дитини, а також зробити замовлення на книжку і отримати консультацію.

Ми радіємо з того, що малята приходять до нас з посмішкою, радісно біжать до книжкових полиць і, зустрівши на вулиці бібліотекарів, упізнають їх. А ще тому, що дітлахи, які навіть не зовсім добре вимовляють складне для них слово «бібліотека», вже знають, що там цікаво, гарно, затишно, і там на них завжди чекають.

Серце Землі у наших долонях

Ми навчилися плавати у воді, як риби,
літати в небі, як птахи,
залишилося тільки навчитися жити
на Землі, як люди

Б. Шоу

Населення планети все більше відчуває тривогу за екологічний стан Землі. Вчені шукають рішення проблем оздоровлення повітряного басейну і водоймищ, створюючи безвідходні технології. Але величезна робота зі збереження природи повинна починатися з перебудови нашої свідомості. Скільки не живи на світі, а все не перестаєш дивуватися диву життя, природи і тому, як нерозривно ми з нею пов'язані. Якщо ми хочемо бачити нашу планету екологічно здоровою, то екологом повинен бути кожний у своєму житті, у своїй професії.

Екологічна освіта сьогодні набуває значного поширення, і важливе місце у цьому процесі належить саме бібліотекам, у тому числі дитячим. Бо, маючи у своєму арсеналі таке багатство і чудо як книга, вони просто не мають права не приділяти належної уваги екології людини, не бути причетними до її духовного відродження. Бібліотека у змозі прищепити своїм читачам відповідальність за екологічно чисте майбутнє, а також сприяти вихованню відповідної культури та зростанню духовно багаті особистості. Бібліотекарі мають допомогти читачеві зрозуміти, що доторкнутися до краси природи можна тільки серцем. Саме тому вважаємо таку просвітницьку діяльність одним з основних напрямів роботи. Вже упродовж п'яти років наша бібліотека-філія є центром краєзнавчої екології і працює за цільовою комплексною програмою «Серце Землі у наших долонях». Всі заходи у рамках її реалізації спрямовані на допомогу розвитку екологічної свідомості дітей різного віку, на формування у них шанобливого ставлення до природи та виховання екологічної культури в цілому. Важливим є те, що ми, працюючи над вирішенням таких непростих завдань, об'єднуємо зусилля з природоохоронними органами, місцевою владою, громадськістю та іншими організаціями, що опікуються дітьми.

Сьогодні в бібліотеці зібрано багато різноманітних тематичних друкованих матеріалів, у систематичній картотеці статей введено рубрики «Екологія в датах і подіях», «Екологія Запорізького краю», створено картотеки «Екологічний календар», «Все з екології та про екологію». У куточку екологічної культури «Кинемо природі рятувальне коло» діти, які із задоволенням його відвідують, отримують цікаву і корисну інформацію з тематичних викладок «На екологічній стежині о. Хортиці», «Знай,

люблю, бережи», «Загадковий світ природи», а чудова експозиція вдало їх доповнює. Наші користувачі завжди беруть активну участь в підготовці та проведенні різноманітних заходів, що значно сприяє збагаченню їхніх знань і про природу в цілому, і про свій край зокрема. Дуже подобаються їм такі цікаві заходи як: екошок «Озирнись! Зупинись! Поміркуй!»; екологічні новини «Як здоров'я, Запорізький край?»; літературний еко-круз «Перлини природи Запорізького краю»; еко-година «Хай вічно струмує чиста вода»; прес-репортаж «Гострі проблеми екології рідного краю»; урок роздумів «Ми — люди, поки є природа»; конкурс дитячої творчості «Природи неповторну красу я серцем, словом, пензлем захищу»; еко-вікторина «Давайте почуємо голос Землі». Успіхом серед читачів також користуються і озвучені книжкові виставки: «Птахи знайомі і невідомі», виставка-панорама «Дивосвіт природи», виставка-роздум «Людина і природа: гармонія чи трагедія?». Важливе місце у розвитку екологічного світогляду юних посідають екскурсії на природу, які стали вже традиційними. Так, влітку ми провели пішохідну мандрівку «Дивосвіт рідної природи», під час якої хлопчики і дівчатка вчилися розпізнавати рослини, спостерігали за різними птахами, комахами, а потім усі свої враження відобразили на папері. Ці малюнки були представлені в галереї творчих робіт «Природа очима дітей», а найкращі — експонувалися на міських заходах у Хортицькому районі.

Завдяки тісній і плідній співпраці з Запорізьким обласним центром туризму і краєзнавства та Асоціацією «Екологічна освіта» ми вже протягом п'яти років проводимо зустрічі з екологами-краєзнавцями «Усі наші книги про природу», які розповідають про дитячий екологічний рух у нашому місті, залучають підростаюче покоління до пошуково-дослідницької діяльності щодо флори і фауни краю, виховують любов та бережливе ставлення до природи і всього живого на Землі, презентують свої нові книги і передають в дар бібліотеці. Цікавою до Дня міста була флеш-акція «Разом за чисте місто!», під час якої бібліотекарі і діти, роздаючи листівки, запрошували мешканців району приєднатися до заходів, що проходили під гаслами: «Чисте місто починається з тебе», «Чисте місто починається з чистого двору», «Пам'ятайте: чисте місто — чиста совість».

Вагомою подією для бібліотечних працівників міської ЦБС для дітей в рамках нашої екологічної цільової ком-

плексної програми був семінар–практикум «Бібліоекологія. Свій варіант». У його проведенні, окрім працівників 17 бібліотек–філій, також взяли участь представники регіонального молодіжного еколого-краєзнавчого центру «Сварог», Запорізького обласного центру туризму і краєзнавства. На семінарі наша бібліотека успішно провела майстер-клас «Бібліотека — центр екологічної освіти та виховання», фахівці інших книгозбірень також ділилися досвідом своєї роботи, а наприкінці відбувся огляд–конкурс «Пізнай, прочитай, полюби», на якому бібліографи і працівники читальних залів представили найкращі рекомендації книг з екологічної тематики.

За період реалізації цільової комплексної програми «Серце Землі у наших долонях» ми досягли певних очікуваних результатів. Насамперед, на наш погляд, відбулася активна цілеспрямована участь бібліотеки у формуванні інформаційно-екологічної освіти та культури, укріпилися творчі зв'язки з центрами екологічної освіти, значно підвищився рівень екологічної освіти читачів, зріс рейтинг бібліотеки, а фонд поповнився подарованими книжками.

Така ефективна діяльність упродовж 5-ти років довела, що комплексні форми роботи дозволяють систематизу-

вати екологічні знання і використовувати під час навчання весь інформаційно-бібліографічний арсенал. І що головною героїнею завжди залишається Її Величність Природа, а бібліотекарі ж намагаються викликати у читачів почуття глибокої поваги до неї, пробуджуючи розум і серце кожного.

Аналізуючи всю проведenu роботу, ми дійшли висновку, що бібліотеки мають великі можливості і в змозі прищеплювати читачам різного віку відповідальність за екологічно чисте майбутнє, а також ефективно і якісно виховувати в них екологічну культуру, розвиваючи високодуховну особистість.

Ірина Кравченко,
зав. бібліотекою–філією № 6 ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Допомога — поклик душі

Невід'ємною складовою підвищення загального культурного рівня соціуму є морально-етичне виховання, особливо підростаючого покоління. Поняття «добро» та «милосердя» мають бути притаманними всім членам високорозвиненого суспільства і бути пріоритетними серед закладів культури, зокрема бібліотек. Бо саме вони, як найбільш соціально доступні осередки інформації та культури, працюють з досить різноманітною читачкою аудиторією, серед якої і читачі з особливими потребами. З чого ж складаються ці особливі потреби? Це потреба у більш компетентному ставленні бібліотекарів до виявлення їхніх читачьких інтересів та інформаційних запитів, а також чуйному, доброзичливому відношенні до такої вразливої і незвичайної категорії читачів.

Наша бібліотека–філія № 6 давно займається цією благородною і корисною справою. Вже чотири роки поспіль ми тісно співпрацюємо з Комунарським територіальним центром соціальної адаптації та реабілітації дітей з особливими потребами, поставивши собі за мету — допомогти

дітям з обмеженими можливостями знаходити свою нішу в соціумі, розвивати комунікативні навички, розширювати коло спілкування, викликати зацікавленість до оточуючого світу. Заходи, що готуються і проводяться не тільки за планом бібліотеки, а й на прохання працівників Центру, завжди мають системний і комплексний характер. Наприклад, до кожної пори року користувачам пропонується ціла низка інтегрованих зустрічей «Від осені до літа святam радіють діти». Проведення окремого заходу з вихованнями Центру розпочинається завжди з того, що дітям спочатку надається доступна і цікава інформація, а потім вони беруть участь у конкурсах або вікторинах. Для підвищення інтересу і зацікавленості аудиторії ми часто використовуємо інтерактивні форми роботи, серед яких галлявина цікавинок «Казки живуть у довкіллі», екологічний практикум «Природа-казкова, ти в ній — вдома», аукціон «Світ природи в літературі», екологічне лото «Про чотириногих, рогатих і безрогих» та ін. Окрім того, організуємо творчі майстер-класи «Еко-фантазер», під час яких діти виготовляють щось власноруч (складають осінні букети, створюють аплікації з весняними пролісками, збирають з окремих частин зимові пейзажі, наповнюють літні

овочеві кошики). Все це обов'язково проходить під музичний супровід з переглядом репродукцій відомих картин, мультфільмів та читанням уголос цікавих книжок. Це дає змогу в доступній формі ознайомлювати наших особливих читачів з найкращими надбаннями української та світової культури й мистецтва.

Багато творчих зустрічей з місцевими письменниками і цікавими людьми, різноманітних заходів до традиційних і календарних свят для цих діточок ми проводимо на прохання співробітників Центру. Весело і дуже цікаво для них пройшли новорічно-різдвяні свята «Різдвяно-новорічні передзвони», що супроводжувалися інсценуванням народознавчих обрядів, та година творчості «Новорічна гірлянда»; поетичний альбом «Через віки з любов'ю» до Дня Святого Валентина і відео-композиція «Я вірую в любов, яка тримає світ». До 8 Березня було проведено урок-вшанування жінок «Березневий ясний день — день вітання і пісень». Для більшої зацікавленості учасників цих зустрічей ми пропонуємо читачам, які мають достатні фізичні можливості самостійно прикрашати приміщення бібліотеки новорічними прикрасами, червоними серцями, весняними квітами, повітряними кульками. Спілкування між бібліотекарями та читачами, яке відбувається під час цих приготувань, неможливо переоцінити: діти відчувають себе потрібними, усвідомлюють відповідальність за свої рішення та користь від спільної справи. Окрім цього, ці дітки є дуже вдячними глядачами лялькових вистав, під час яких саме для такої групи читачів ми вво-

димо спеціальні фрагменти діалогів для їхнього спілкування з ляльками. А виглядає все так — кожен бажаючий під час дійства має можливість потиснути лапку вовку чи зайчику, поговорити з Колобком чи Царицею Книгою. Дуже приємно зауважити, що вихованці Центру демонструють в бібліотеці свої творчі роботи: аплікації, малюнки, по-

робки, навіть створили з цих експонатів своєрідну експозицію «Дитячі руки творять чудеса», яка стала цікавою для відвідувачів усіх вікових категорій. Також, на запрошення Центру бібліотекарі часто проводять різноманітні заходи безпосередньо у них. Наприклад, до Міжнародного дня інвалідів бібліотекарі разом з учнями шкіл району приготували подарунки, журнали, книги та урочисто вручили їх вихованцям Центру.

Для читачів цієї категорії у бібліотеці не тільки проводиться велика кількість масових заходів, а ще й ведеться активна індивідуальна робота. Абонементом нашої бібліотеки також користуються учні спеціалізованих класів загальноосвітніх шкіл для дітей із затримкою розумового розвитку та діти, які за станом здоров'я навчаються вдома. Бібліотекарі ретельно вивчають читацькі потреби і професійно підходять до укомплектування фонду необхідною літературою для адресного задоволення цих потреб. Надзвичайно важливим у роботі з читачами є зворотній зв'язок, тому бібліотечні працівники завжди активно використовують таку поширену форму спілкування як індивідуальні бесіди, під час яких дитина вільно висловлює свої думки щодо прочитаних книг, а фахівець, аналізуючи отриману інформацію, робить відповідні висновки. Для організації читання обов'язково складаються індивідуальні тематичні рекомендаційні списки літератури.

Під час комплектування фондів бібліотеки ми обов'язково враховуємо відсоток літератури, яку необхідно придбати для абонементів з метою видачі користувачам із особливими потребами.

Вважаємо діяльність нашої бібліотеки щодо обслуговування читачів з особливими потребами важливою і потрібною. Саме тому і надалі будемо активно розвивати співпрацю з Центром реабілітації, координуючи плани роботи, шукаючи нові ефективні форми проведення спільних заходів, що слугуватиме на користь дітям, які потребують підвищеної турботи і опіки. Сьогодні можна сміливо говорити про те, що бібліотека-філія № 6 є важливою складовою соціальної культури, і у майбутньому робитиме все, щоб у відносинах між людьми панували милосердя і доброта.

Ляльковий театр у бібліотеці

Ляльковий театр — це мистецтво. Він впливає на маленьких глядачів цілим комплексом художніх засобів. Під час показу вистав застосовуються і художнє слово, і наочний образ — лялька, і живописно-декоративне оформлення, і музичний супровід. Уміле використання лялькового театру в бібліотеці активно сприяє розумовому, моральному, естетичному вихованню дітей.

Діти, книги, ляльки... Ці поняття нерозривно пов'язані з дитинством. Театр прищеплює дитині любов до читання, бажання спостерігати, творити. Використовуючи в своїй роботі ляльку, бібліотекарі помітили, що дітей захоплює незвичність видовищ на сцені, які переносять їх у казковий світ літературних героїв, і вони, не помічаючи, активно беруть участь у дійстві. Глядачі відповідають на запитання ляльок, виконують їхні доручення, дають поради, попереджують про небезпеку, прагнуть допомогти героям. Велика зацікавленість дітей переконує бібліотекарів у тому, що треба залучати до роботи з лялькою самих читачів. Так у 1982 році розпочав свою роботу гурток «Книга та лялька».

Діти-глядачі, які хоча б один раз були присутні на виставах, виявляли бажання стати ляльководами. Вони намагалися частіше відвідувати бібліотеку, бути присутніми на репетиціях, допомагати готувати декорації, ремонтувати та шити одяг для ляльок-акторів, старалися виявляти свої творчі здібності, щоб колись стати членами гуртка. За цей час багаторазово змінювався склад його учасників, та, на велике щастя, керівник гуртка Ірина Вікторівна Примак зберегла йому вірність на довгі роки. Завдяки її ініціативі і творчому натхненню впроваджувалися інновації, оригінальні музичні та світлові ефекти, різноманітні спецефекти тіньового театру. Вона зуміла зацікавити дітей, вміло згуртувавши їх навколо себе, навчила акторським премудростям і така спільна праця дала гарний результат. Ірина Вікторівна розповідає дітям про історію театру, про великих драматургів, артистів, а для підвищення «професійного» рівня своїх юних театралів відвідує разом з ними вистави місцевих театрів ляльок та юного глядача. Тут вони знайомляться з акторами, таємницями театрального життя тощо.

Нашим гуртківцям роботи вистачає завжди: ознайомлення із сценарієм, вивчення ролей, репетиції, виготовлення декорацій та ляльок, показ вистав... Оскільки ос-

новною метою гуртка є популяризація книги, то у його репертуарі багато вистав за творами С. Маршака «Теремок», «Кошкин дом», «Невероятные приключения книжек Григорія Сковцова», «Петрушка-иностранец», В. Лифшиц «Петрушка и подушка». Є і авторські роботи Ірини Вікторівни Примак, зокрема: «Про Мариночку сердиту, незаплетену, невмиту» (бережливе ставлення до книг, любов до української мови), «Пригоди в Навпакинії» (до 50-річчя від дня народження українського дитячого письменника Анатолія Костецького), «Что за прелесть эти сказки!» (до 200-річчя О.С. Пушкіна), «Новости из Клепкармана» (презентація журналу «Клепа»), «Чудо Вифлемской ночи» (театрально-музична композиція до Різдвяних свят), «Новорічна круговерть» (святкування Нового року в різних країнах, під час проведення якого активно використовуються різні спецефекти). Незвичність таких видовищ не тільки захоплює глядачів, а й викликає великий інтерес до книги і читання.

Гурток «Книга та лялька» користується неабиякою популярністю серед дитячих садків, шкіл, літніх таборів та дитлахів на дитячих майданчиках. Наших гуртківців тут чекають з великим нетерпінням. Юні актори завжди готують для малюків цікаві літературні ігри, вікторини, екскурсії, бібліотечні заняття «Незнайко у бібліотеці» тощо. З кожною новою виставою і з кожною новою зустріччю юні актори впевнюються у тому, що такий спосіб спілкування з читачами є для всіх корисним і радісним. Бо коли в затишному бібліотечному залі гасне світло, десятки дитячих очей сподіваються на диво, яке з'явиться, лише розкриється завіса лялькового палацу. Це потім вже буде сміх, радісні вигуки та аплодисменти, а зараз вони лише чекають, бо перевтіляться в героїв книги як тільки залунає музика і розпочнеться вистава. А ми, працівники бібліотеки, радіємо з того, що після таких виступів у нас немає відбою від нових читачів, стрімко збільшується видача книг і зростає відвідуваність. Діяльність лялькового гуртка з 2000 року здійснюється за творчою авторською програмою. Завдяки цьому сподіваємося залучати до бібліотеки якнайбільше юних читачів, прищеплювати їм любов до книги та бібліотеки. Нам дуже хочеться, щоб дитячі таланти не розгубилися, бо ляльковий театр є тим чарівним віконцем, крізь яке вони бачать, як добро перемагає зло, що правда завжди торжествує, і кожна людина відповідальна за всі свої вчинки.

За творчий підхід до організації діяльності гуртка, високий рівень професіоналізму, впровадження новітніх форм в обслуговування читачів, гармонійне виховання підростаючого покоління колектив бібліотеки неодноразово нагороджувався дипломами, почесними грамотами та подяками.

Рідний край вивчай та знай

Коли свого часу дитячим бібліотекам міста було запропоновано розпочати роботу із впровадження авторської творчої програми, наша бібліотека-філія № 11 приєдналася до цього, розробивши програму «Вчитися нелегко, але цікаво», спрямовану на допомогу засвоєння шкільної програми, яка саме в той період зазнала значних змін. У ній з'явилися нові навчальні предмети, окремі теми були виведені для самостійного вивчення, кожна школа отримала можливість обирати свій варіант шкільної програми, що скасувало однотайність інформаційних запитів від читачів однієї вікової категорії. Тому бібліотекарям було необхідно постійно слідкувати за змінами в курсах шкільних предметів, усувати прогалини в книжковому фонді, створювати зони інформаційного комфорту для читачів, якісно та повноцінно задовольняти їхні запити, формувати навички користування джерелами інформації і вчити знаходити необхідне у загальному масиві літератури.

Поступово тенденція щодо безперервних змін стабілізувалася і навчальні плани та програми були більш-менш впорядковані. А тут ще й активно розпочав розвиватися Інтернет, за допомогою якого більшість школярів, вирішуючи свої інформаційні потреби, виконували навчальні завдання. Ми зрозуміли, що, у зв'язку з цим актуальність нашої цільової програми поступово зменшується, але водночас побачили, що користувачі все частіше почали звертатися за інформацією з краєзнавчих питань. Цей попит стимулювався не тільки шкільними завданнями, а на нашу радість й допитливістю та особистими потребами як читачів, так і організаторів дитячого читання. Саме в цей час почало з'являтися багато цікавого та нестандартного матеріалу з історії нашого краю, описів його природи та видатних пам'яток, інформації про людей, що уславили наше місто, тобто стрімко зріс інтерес до краєзнавства. Нашою відповіддю на виклик часу стала нова цільова програма «Мій рідний край — окраса України», створена в 2011 році.

Для її більш ефективної реалізації в бібліотеці упродовж останніх років фонд значно поповнився краєзнавчими виданнями, створено об'ємну інфотеку, але, незважаючи на це, ми далеко не завжди мали можливість повноцінно задовольнити попит користувачів. На допомогу прийшов Інтернет, з появою якого в нашій бібліотеці

якість інформаційних послуг піднялася на цілий порядок. Упровадження нових технічних можливостей значною мірою урізноманітнює форми масової роботи. Сьогодні ми під час проведення того чи іншого заходу активно використовуємо відеоілюстрації, віртуальні мандрівки, відеоогляди тощо. За допомогою Інтернету знаходимо нові цікаві відомості для бесід, інформаційних годин та інших вербальних форм роботи. Нерідко найцікавіші заходи з'являються майже імпровізовано: за запитом наших читачів щодо чогось незвичного, оригінального, починається пошук потрібної інформації, і поступово він набуває форми цікавого масового заходу. Наприклад, нещодавно шукаючи на запит користувачів інформацію про відомих сучасників, що народилися у Запоріжжі, ми натрапили на відомості про російського космонавта Олега Скрипочку, який перебував у той час на діючій МКС. Можете уявити, яка це була сенсація для всіх і дивовижне відкриття. Тоді на основі зібраної інформації ми розробили цикл відеооглядів «Сузір'я Запоріжжя». Кожен з його випусків присвячується певному славетному земляку: космонавту О. Скрипочці (наші читачі із захопленням дивилися репортаж, розміщений на Youtube і дізнавалися, що він не тільки перший космонавт, народжений у Запоріжжі, але і перший українець, який вийшов у відкритий космос); мандрівнику Ф. Конюхову; олімпійській чемпіонці з легкої атлетики Т. Самойленко; співачці Альоші, яка гідно представила Україну на Євробаченні; видатному сучасному письменнику В. Войновичу; талановитому кінорежисеру — автору фільму «Баллада о солдате» Г. Чухраю.

Останній відеоогляд надихнув на створення години цікавої інформації «Запоріжжя в кінематографії». Зробивши добірку кінострічок, що були створені в нашому місті та обробивши інформацію про них і їх авторів, дізналися, що найновішим з фільмів є «Тарас Бульба» режисера В. Бортка, найстарішим і найвідомішим — «Весна на Заречной улице», знятим у 1956 році, доречі, це була перша кінострічка видатного режисера Марлена Хуцїєва. Ось така вийшла фільмографія, а подивитися на тогочасний вигляд міста було цікаво і дітям, і дорослим. Сподобалася всім також виставка «Фотопаралелі 1956 — 2011 роки».

Не меншу зацікавленість викликав і творчий проект «Запоріжжя рідне, барвінковий світ», в рамках якого була представлена заочна мандрівка історичними місцями Орджонікідзевського району, де розташована наша бібліотека.

В ході мандрівки відбулися: літературна година «З любов'ю про рідне місто», де діти дізнавалися, чому так чи по-іншому названо вулиці, і що видатного зробили люди, увічнінені в пам'яті нащадків; літературна подорож «Літературні імена на карті Запоріжжя», під час якої на мапі міста знаходили і позначали кольоровими стікерами вулиці та майдани, названі на честь видатних письменників, поетів та літературних героїв. Серед знайомих з дитинства

імен були О. Пушкін, Т. Шевченко, Леся Українка, М. Горький, І. Франко, Л. Толстой, Тарас Бульба, Козак Голота, Щек, Либідь, знайшлися і незнайомі — А. Барбюс, Мате Залка, К. Рилєєв, В. Вересаєв; а також інформаційний огляд «Запорізькі хроніки. Цікаві сторінки». Наші читачі презентували своїм однокласникам інформа-

цію про події, що сталися у визначні роки їхнього життя. Наприклад, «2006 р. — пішли до школи, а в м. Запоріжжя відбулися такі події...», «1999 р. — народилися, а...», «1961 р. — відкрилася наша школа № 72, а...», «1956 р. — відкрито дитячу бібліотеку № 11, а...». Також у рамках мандрівки відбулася фотовиставка «Мій рідний край — окраса України», де впереміж із фотоілюстраціями та книжковими новинками розмістилися вірші запорізьких поетів про красу рідного краю.

Звичайно не забуваємо ми і традиційні форми масової та індивідуальної роботи, які завжди були ефективними в спілкуванні з юними читачами. Активно пропонуємо рекомендаційні списки літератури «Цікаве про наше місто», «В нашем дворе и рядом»; дайджести «Острів легенд», «Із прадавніх джерел»; листівки «Природні та історичні скарби рідного краю», «Козацька слава Запоріжжя» тощо. Удосконалюємо засоби експонування літератури, знаходимо та використовуємо різноманітні творчі прийоми як в індивідуальній, так і в масовій роботі, вводимо презентаційні форми роботи з читачами, покращуємо зону інформаційного комфорту для них, стимулюємо пізнавальні та творчі здібності кожного. Все це разом із творчим ентузіазмом бібліотекарів сприяє збільшенню кількості відвідувань і звертань до бібліотеки, підтверджує соціальну значущість її діяльності в суспільному та культурному житті громади нашого району, сприяє підвищенню авторитету дитячої бібліотеки як центру інтелектуального дозвілля дітей і підлітків.

Тетяна Андрієнко,

зав. бібліотекою-філією № 12 ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Бібліоменеджмент у соціокультурному просторі

Налагодження соціокультурних партнерських стосунків вже давно стало важливою складовою бібліотечної діяльності. Але зараз, в умовах ринкової економіки, коли навіть бюджетні неприбуткові організації мають доводити доцільність свого існування, в бібліотеках, як ніколи, розуміють: «Один у полі — не війна». Саме тому наша бібліотека-філія № 12 має плідні багаторічні творчі стосунки з сімома загальноосвітніми школами району, центром дитячо-юнацької творчості, Національною спілкою письменників України, дитячою школою мистецтв № 4, дитячо-юнацьким клубом «Сокіл», радою ветеранів Шевченківського району та дитячим ботанічним садом. Прикладів нашої з ними спільної праці є багато: свято «України мова барвінкова» в рамках конкурсної проектної діяльності «Виховуємо читача – ростимо громадянина»; вечір-спогад «Я розкажу вам про війну»; свято-подорож «Я — дитина, я — людина»; діяльність клубу любителів природи «Горицвіт» під назвою «Природи неповторну красу я серцем, словом, пензлем захищу» тощо. Напередодні 140-річчя від дня народження видатної української письменниці Лесі Українки бібліотекарі разом із учнями 8-Б класу ЗОШ № 63 підготували і провели яскраве свято «Я в серці маю те, що не вмирає». Його ведучі — бібліотекарі розповіли дітям про життєвий і творчий шлях поетеси, а учні читали вірші і представили глядачам уривок з драми «Лісова пісня». Запрошені на

свято солістки ансамблю українського народного танцю «Вихиляси» центру дитячої та юнацької творчості танцювали, а учасники зразкового народного хору «Терниця» проспівали гарних українських пісень. Також юні читачі брали активну участь в оформленні книжкової виставки-поради «Нащадок, прочитай мене», яка розповідає про те, що читали видатні письменники-класики, представляє їхні вислови про прочитане. Після ознайомлення з цією виставкою, діти написали і свої відгуки про прочитані ними книжки, а учні дитячої школи мистецтв № 4 намалювали ілюстрації, які демонструвалися у бібліотеці.

У межах благодійного марафону, присвяченого Міжнародному дню захисту дітей, який проводився під пат-

ронатом Шевченківської районної адміністрації, бібліотека-філія № 12 провела акцію «Книга йде до дітей». Юні читачі та бібліотекарі в костюмах героїв улюблених дитячих книг під звуки мелодії дитячого духового оркестру вийшли до глядачів. Така акція слугувала рекламі книги і бібліотеки, бо кожна дитина в цей день отримала візитку-запрошення, а найменші дітлахи ще й книжку-малюк у подарунок.

Ми із задоволенням приєдналися до Всеукраїнського проекту «Україна читає дітям», у рамках якого проводимо акцію «Читання заради життя». Вже відбулося немало цікавих зустрічей, а зовсім недавно гостем наших читачів був депутат Запорізької міської ради В.І. Великий, який розповів про своїх улюблених письменників та літературних героїв, про враження від читання взагалі і сказав, що одним із найважливіших факторів, який вплинув на його життя, була книга. Потім діти слухали у виконанні Віктора Івановича вірш Олександра Кушнера «Времена не выбирают» і задавали йому свої непрості запитання.

У 2009 році наша бібліотека брала участь у конкурсі «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» і виграла грант «Бібліомосту». Завдяки цій перемозі в бібліотеці встановили 3 комп'ютери з програмним забезпеченням, веб-камери з навушниками, в читальному залі облаштували комп'ютерну зону «Комп'ютерний всесвіт», де діти оволодівають навичками роботи на персональному комп'ютері, дізнаються про новини «Бібліомосту», читають художні твори, продивляються бібліотечний блог і безкоштовно користуються послугами Інтернету: готують реферати, грають в ігри, слухають музику, користуються електронною поштою, різними соціальними мережами. Також у зоні «Комп'ютерний всесвіт» вони мають можливість не тільки задовольнити свої інформаційні потреби, а й скористатися послугами сканера, ксерокса, набирати та роздруковувати потрібний текст. Привітні, грамотні і висококваліфіковані спеціалісти завжди придуть на допомогу, проведуть консультацію, тренінг. Презентація програми «Бібліоміст» відбулася у вересні 2010 року. До її проведення у рекламних цілях було виготовлено і розповсюджено спеціальні запрошення, об'яви, буклети, які розповідали про комп'ютерні послуги, що надаються бібліотекою. Партнерами цієї презентації стали рада ветеранів державного науково-виробничого комплексу «Іскра», центр дитячої та юнацької творчості Шевченківського району, учні загальноосвітньої школи № 63. Для бібліотекарів з 14 по 18 лютого 2011 року пройшов тренінг з впро-

вадження і використання новітніх інформаційних технологій, програма якого була насиченою і цікавою. Працівники бібліотеки створювали презентації, блоги, сайти. Заняття проводила волонтер — студентка 5 курсу Запорізького національного університету Наталя Маслюк.

Наша діяльність з соціального партнерства допомагає не тільки якісно здійснювати всі програми і проекти (наразі бібліотека працює за цільовою комплексною програмою «Дитяче читання для розуму й серця» та здійснює проект «Тепло своїх долонь, і розуму, і серця я Україні милій віддаю»), а й залучати позабюджетні кошти для покращення матеріально-технічної бази. Важливим кроком на шляху пробудження інтересу підростаючого покоління до читання та водночас до поповнення книжкового фонду, вважаємо проведення акції «Подаруй бібліотеці книгу». За два роки у філії з'явилися нові книжки на суму понад 500 грн. Питання додаткового позабюджетного фінансування зараз надзвичайно актуальне. Разом із базовим бюджетним фінансуванням бібліотеки почали широко залучати позабюджетні ресурси, які формуються за рахунок надання позанормативних госпрозрахункових послуг, деякої комерційної та інших видів діяльності. Результативною для нас є співпраця з депутатами. Наприклад, депутат міської ради В.І. Великий на підтримку проекту «Тепло своїх долонь, і розуму, і серця я Україні милій віддаю» придбав для бібліотеки ноутбук і меблі. Під час реалізації комплексно-цільової програми «Дитяче читання для розуму й серця» голова правління ВАТ «Мотор Січ» В.О. Богуслаєв подарував для проведення заходів мультимедійний проектор з екраном. Загалом же, за підсумками 2010–2011 років від діяльності по залученню позабюджетного фінансування для потреб бібліотеки ми отримали понад 15 тис. грн. Також одним із важливих джерел додаткового фінансування є платні послуги. І сьогодні ми, як і більшість бібліотек, широко використовуємо цю складову успішного менеджменту.

Створенню позитивного іміджу бібліотеки значною мірою сприяє і співпраця з засобами масової інформації. Впродовж декількох років на сторінках газети Запорізької міської ради «Запорозька Січ» висвітлюється діяльність бібліотеки. Отже, розвиток партнерського співробітництва з іншими установами та організаціями, взаємовідносини з органами місцевого самоврядування є перспективним напрямом нашої діяльності, сприяє зміцненню ресурсної бази, розширенню асортименту бібліотечних послуг, поліпшенню якості інформаційно-бібліотечної діяльності, становленню бібліотеки як соціально-культурного інституту.

Пізнаємо, збагачуючись

В океані рідного народу
відкривай духовні острови...

Василь Симоненко

Багата культура нашого народу складається з надбань багатьох поколінь.

Ми отримали у спадок великий скарб народних звичаїв і маємо зберегти його та, нічого не втративши, передати дітям, щоб не перервався зв'язок поколінь. Сьогодні потрібне повернення до джерел народного буття, історії, традиційної обрядовості, фольклорного та етнографічного багатства. Саме для цього в 1998 році силами працівників бібліотеки для дітей ім. В. Котика та за допомогою її користувачів було створено музей «Народознавча світлиця». Велику допомогу у зборі експонатів для музею надали вчителі шкіл № 95 та № 34, особливо ж вчителька Надія Василівна Лахтук. Відтоді музей, який став острівцем духовності, пам'яті роду та мудрості українського народу, допомагає залучати молоде покоління до вивчення і збереження історико-культурної спадщини, формувати освічену творчу особистість, а його діяльність сприяє відродженню народних традицій.

Починалося все з однієї невеличкої кімнати, а тепер наш етнографічний музей займає близько третини приміщення бібліотеки, де зазвичай проводяться масові заходи. Своїм інтер'єром він нагадує українську хату позаминулого століття з вікном, піччю, меблями та численними предметами домашнього вжитку. Як і у справжньому музеї кожен експонат має пояснювальні підписи. А стилізували ми наш музей під українську хату, тому що вона є коліскою нашого народу і своєрідною візитною картою України. Одне з чільних місць в хаті завжди займає піч, бо в Україні існував такий справжній культ печі, яка була символом рідного вогнища, неперервності роду. Наша музейна імпровізована піч з гарними розмальовками, зі справжніми макітрами, чавунами, горщиками, рогачем та іншою атрибутикою дуже схожа на справжню.

Взагалі в експозиції музею представлено чимало речей давнього вжитку українців. Насамперед, це комплекс народного одягу, до якого входять сорочка чоловіча довга, спідниця жіноча, сорочка жіноча, корсетка жіноча без рукавів, запаска, фартух, плахта, пояс, хустка жіноча з китицями, і все це вироблене в кінці XIX та на початку XX ст. Відвідувачі музею також мають змогу ознайомитися з виставкою українських народних вишиванок та рушників

кінця XIX– початку XX ст. з домотканої тканини, оздоблених смугами рослинного орнаменту, виконаних технікою гладі, хрестика, мережки; скатертиною на стіл. Серед них є і рушники, заткані по всьому полю червоними смугами геометричного або стилізованого рослинного орнаменту у сполученні з антропоморфними за сюжетами березини та зооморфними мотивами. Є й розшиті квітучими рослинами з птахами, окантовані в'юнкою гілкою, що досить розповсюджено на Полтавщині (експонати надійшли від Головки Христини Омелянівни, с. Балясне, Диканського району, Полтавської області, в дар музею були передані внучкою Діщенко Людмилою Василівною; від Кононенко Клавдії Іванівни, с. Ясна Поляна, Оріхівського району, Запорізької обл.; від Котій Валентини Федорівни, с. Велика Благовіщенка, Горностаївського району, Херсонської обл.). На полицях демонструються мальовничі зразки українського національного посуду: макітра глиняна, чавун металевий, горщики глиняні, глечики для молока, друшляк для проціджування глиняний, сито для просівання борошна, миски глиняні, ступка для роздрібнювання, товкач для роздрібнювання; ложки дерев'яні, кухоль з ручкою глиняний; глечик «куманець» декоративний (експонати зібрані в Запорізькій, Полтавській, Херсонській обл.). Серед виставленого на огляд значну цінність має зібрання речей домашнього користування: рогач залізний, кочерга залізна, чаплія залізна, праска «вугільна» чавунна, рубель дерев'яний, качалка дерев'яна, ліхтар залізний, каганець, годинник настінний з підвісною гирею, доріжка домоткана. Привертає увагу та викликає цікавість комплекс меблів: піл для відпочинку дерев'яний, колиска дитяча підвісна, мисник для посуду настінний, скриня для одягу дерев'яна, ослін, стіл дерев'яний, лава для сидіння дерев'яна. Все це передала в дар музею Діщенко Уляна Іванівна, с. Лютенські Будища, Зіньківського району, Полтавської обл. До музейної експозиції органічно увійшла і мальовнича книжкова виставка «Джерела української душі».

В процесі створення етнографічного музею сама по собі виникла творча ініціативна група, до складу якої входять не тільки бібліотекарі, а й вчителі, батьки, бабусі наших юних користувачів і самі діти. Вони вивчають історію свого народу, його традиції, обряди, звичаї, проводять велику пошукову роботу, зустрічаються зі старожилами, записують народні пісні, легенди, знайомляться з побутом

жителів Полтавщини, Херсонщини, Запоріжжя. Нам пощастило зустрітися з деякими майстрами та майстринями особисто. Матеріалами зібраними у музеї користуються як безпосередньо бібліотекарі, так і педагоги на уроках народознавства, образотворчого мистецтва, музики, під час виховних годин та фольклорних свят.

План роботи музею на рік побудовано таким чином, щоб ознайомлювати дітей з українськими звичаями, фольклором, обрядовими діями, що пов'язані з народними святами річного циклу: «Зима — чародійка», «Різдвяна світлиця», «Щедрівочку заспіваймо!», «Світи нам, Великодню!» тощо. Бо глибокі знання своєї історії і культури відіграють провідну роль у виховному процесі підрастаючого покоління. Проведення народних свят за річним календарем, тематичні вечори, творчі та пізнавальні заходи стали у бібліотеці вже традиційними. Вони завжди дуже яскраві, вирізняються колоритом і самобутністю, в них завжди відчувається характер і духовний світ українського народу. Саме такі заходи, що створюють особливе духовне середовище для читачів, сприяють не тільки розвитку юної особистості, виховують і піднімають її патріотичний дух, вони ще розкривають творчий потенціал і здібності кожної дитини.

Цілий розділ нашого музею присвячений писанці. Серед них є багато таких, що виготовлені нашими читачами власноруч, бо всі вони із величезним задоволенням беруть участь у конкурсах на кращу писанку. Згідно плану роботи для користувачів різних вікових категорій тради-

ційно проводимо екскурсії до нашої «Народознавчої світлиці», які для дітей є завжди пізнавальними годинами спілкування з історією свого краю і своєї Батьківщини.

Для реклами бібліотеки і музею зокрема було створено мальовничий буклет «Джерела української душі», з яким відвідуємо своїх партнерів: школи та інші дитячі заклади. Велику допомогу нам і музею надає комп'ютерний зал «Мережка», що працює при бібліотеці з 2010 року. Завдяки співпраці з ними ми маємо можливість проводити багато своїх заходів з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій та мережі Інтернет. Дуже цікавими і вдалим були, наприклад: народознавчі вечорниці «Мій барвінковий край», година доброго спілкування «Сімейні звичаї», історичне віконце «Все про рушник», дослідження «Народні ремесла і промисли», години інформації «Владика хліб священний є для українців», «Одяг українців». Великим попитом серед читачів користуються майстер-класи: «Лялька-мотанка», «Червона писанка», «Гончарне коло», які для них проводять працівники бібліотеки. Творчі роботи дітей завжди радують кожного хто приходить до нас. Діти наші — творчі і талановиті. Тому й дуже потрібно щоб народне мистецтво, національна культура жили поміж нас.

Колектив бібліотеки-філії № 15 і надалі дбатиме про те, щоб наші діти виростили справжніми патріотами і гідними спадкоємцями великих звершень своїх предків, щоб вони могутнішали знаннями про своє духовне коріння.

Лариса Печенізька,
зав. бібліотекою-філією № 17 ЦБС для дітей м. Запоріжжя

Разом з книгою входимо в інформаційний простір

Щоб залишатися цікавою, привабливою і потрібною для читачів бібліотека повинна бути сучасною, не відставати у технічному оснащенні та запроваджувати новітні технології. Сьогодні це стало можливим завдяки відкриттю Інтернет-центру, який відчинив нашим читачам двері у безмежний всесвіт інформації. Його діяльність сприяла появі інноваційних форм роботи з дітьми, що викликало серед них новий сплеск зацікавленості бібліотекою. З перших днів існування нашого Центру ми почали навчати своїх користувачів основним навичкам роботи з комп'ютером. Для молодших школярів та їхніх батьків організували цикл занять «Навчаємося з Павучком — всезнайкою», де вони дізнаються про правила безпеки в Інтернеті, ознайомлюються з кра-

щими розвиваючими сайтами, онлайн-іграми, вчать писати електронні листи. Учням старших класів ми пропонуємо використовувати ресурси Інтернету на заняттях «Інтернет на допомогу вивчення шкільної програми» для поглиблення своїх знань з різних предметів, а також представляємо їм кращі сайти, на яких вони дізнаються про актуальні новини, спілкуються зі своїми ровесниками з різних куточків країни. Неабиякого резонансу серед користувачів набула послуга Skype-знайомство «Коло нових друзів, а Web-мандрівка «Для вас, майбутні абітурієнти» стала корисною для випускників.

Дуже сподобалася нашим читачам і віртуальна подорож до літературно-меморіального музею в Колодяжному, яка була присвячена творчості Лесі Українки. Під час цієї подорожі діти дізналися багато цікавого про життя вели-

кої української поетеси, ознайомилися з сімейним архівом сім'ї Косач. Веб-екскурсії «Великими музеями світу» та слайд-подорожі «Палітра всіх часів та епох» надали дітям можливість отримати естетичну насолоду від картин великих художників, заочно побувати у найбільших музеях світу (Лувр, Метрополітен, Ермітаж). Віртуально ознайомилися із всесвітньо відомими бібліотеками допомогла відвідувачам Інтернет-мандрівка «Серед тиші Храму Книг», що була приурочена до Всеукраїнського дня бібліотек. Для відзначення Всесвітнього дня книги ми запросили своїх користувачів у захоплюючий літературний круїз «За 80 хвилин навколо світу». Читачі з радістю мандрували з улюбленими героями відомих книг зарубіжних письменників.

У роботі зі своїми читачами значну увагу приділяємо дітям з малозабезпечених сімей, які з появою в бібліотеці Інтернету отримали нові можливості для спілкування, освіти, проведення цікавого та змістовного дозвілля. З метою кращого ознайомлення цієї категорії користувачів було створено рекомендаційно-інформаційний буклет «Корисні веб-сайти для наших читачів», який дуже допомагає їм краще і швидше знаходити потрібну для себе інформацію, дізнаватися про нові послуги, що пропонує бібліотека своїм віддаленим користувачам.

Ще одним із пріоритетних напрямів своєї діяльності вважаємо роботу з обдарованими дітьми. Бібліотека вже впродовж багатьох років тісно співпрацює з освітніми закладами, місцевою громадою, органами самоврядування, приділяючи велику увагу розвитку юних талантів. Вдалим прикладом такої творчої співпраці стало свято «Маленька талановита зірочка», на яке були запрошені митці, письменники і поети та вихованці гуртка обдарованих дітей «Літературна перлина». Захід об'єднав усіх тих дітей, які творять і прагнуть представити широкому загалу свої здобутки, бути почутими, побаченими і визнаними. Всі присутні були у захваті від дитячих творчих робіт, а успішне проведення цього заходу не пройшло поза увагою ні громади, ні місцевих ЗМІ.

Працюючи з нашими юними читачами, проводячи для них безліч різноманітних заходів, ми завжди пам'ятаємо про те, що головним завданням бібліотекарів є виховання у дітей любові до книги і читання. Практика роботи показала, що під час літніх канікул у дітей є більше часу для відвідування бібліотеки. Саме тому ми розробили комплексно-цільову програму «Книжкові канікули в Інтернеті», за якою з творчістю і завзяттям працюємо влітку, та відкрили зал «Мульти-пульти», що користується неабиякою популярністю серед наймолодших. Особливо дітям запам'яталася віртуальна мандрівка «По той бік дверей потаємної кімнати», під час якої вони разом із героями книжок побували у школі магів, у чарівному світі Середзем'я, отримали яскраві і незабутні враження від прекрасних ельфів, веселих хоббітів, могутніх магів, юних чародіїв...

Отже, сучасна бібліотека — це потужне джерело різноманітної інформації та провідник у віртуальний світ. Відкриття Інтернет-центру в нашій філії не тільки вплинуло на якість і ефективність роботи, а й сприяло значному зростанню її авторитету. Запровадження новітніх інформаційних технологій та їх активне використання допомогли нам стати більш відкритими і публічними.

Лариса Данилова,
провідний бібліотекар відділу обслуговування читачів–учнів 5–9 класів
Запорізької обласної бібліотеки для дітей «Юний читач»

Характерні особливості читання сучасної української літератури на різних етапах дитинства

Бібліотека для дітей є осередком духовного становлення особистості, де виховують потребу самостійно читати, розширюють читачькі інтереси, сприяють інтелектуальному зростанню, самопізнанню і самоосвіті. Все це розвивається і виховується не тільки на знаннях про історичне минуле і культурну спадщину, освіченій людині потрібно знати сучасне і вміти дивитися у майбутнє. Мабуть саме тому сьогодні одним із важливих напрямів роботи нашої бібліотеки ми вважаємо популяризацію сучасної української книги, пам'ятаючи про те, що прищепити любов до читання легше дітям, ніж дорослим, і що найсприятливішим періодом для цього є ранній вік.

Специфіка роботи з читачами різної вікової категорії дуже різниться. Розуміючи, що у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів діти лише починають оволодівати технікою читання та мовлення, ми намагаємося зробити першу зустріч з книгою яскравою і незабутньою, зацікавлюємо їх, щоб виникало бажання ще і ще приходити до бібліотеки, гортати цікаві сторінки, дізнаватися побільше цікавого і корисного. У роботі з малечою жанрова перевага, звісно, віддається казці, а знайомство з книгою найчастіше проходить у формі гри, під час якої у дітей активізуються зорові і тактильні рецептори. Спочатку рекомендуються твори І. Сонечко «Від 1 до 10», книги Р. Коника та І. Зеленої із серії «Переплутанка», Г. Захаренко «Ягнятко», Г. Макуліна «Як черепаха в гості збиралася», «Лісовий телефон», книжку з об'ємними картинками «Фарби осені», Л. Оксак «Пригоди Кіма, Фіма, Ліма», В. Дахно «Як козаки куліш варили» (антологія української анімації), В. Герланець, Г. Рогинська «Новорічні пригоди», І. Роздобудько «Пригоди на острові Клаварен», І. Малкович «Золотий павучок», серія «Навчальні магніти» — «Запам'ятовуємо слова з Пітером Пенном», «Вчимо цифри з Білосніжкою», «Вчимо тварин з «Книгою Джунглів» та інші.

Слід подякувати видавництвам «Світанок», «А ба-ба-га-ла-ма-га» та «Грані-Т» за прекрасно видану та художньо оформлену літературу, що є важливим моментом при виборі дитьми книжок. Крім того, дуже доречним у залученні дітей до читання української книги є конкурс «Найкращий відгук на сучасну дитячу прозу», що проводиться з 2009 року з метою популяризації української книговидавничої продукції серед дітей–учнів 4–5 класів. У дітей цієї вікової категорії користуються попитом книги із серії «Життя видатних дітей», а також твори Г. Павлишин, Л. Воронини, С. Дерманського, Г. Пагутяк, Б. Жолдака, К. Лебедевої, І. Роздобудько, Л. Лапіної, Д. Матяш, А. Григурок та інших. Але завжди поза всякої конкуренції — твори Всеволода Нестайка.

Сьогодні дуже часто можна чути, що учні 6–9 класів мало читають, бо комп'ютер посів значне місце в їхньому житті. Із цим важко не погодитися. Крім того, я вважаю, є ще одна поважна причина спаду інтересу до читання — це

недосконалість шкільної програми щодо репертуару української літератури. Повністю підтримую думку літературознавця–науковця Дмитра Стуса, який каже: «Сьогоднішні підручники з предмету української літератури — відверто мене лякають. Там немає живих людей, є якісь кліше, дивні образи, що їх учителі нав'язують школярам.

Українські письменники переведені з площини живих людей у музей мармурових пам'ятників. Ці постаті не дають відповіді на гострі питання, вони не цікавлять більшість наших підлітків». Це дуже тривожить і нас. Адже література — це вміння говорити, формувати думки, визначити себе як Людину, а не бездумний повтор нав'язаних стереотипів. Тому творчо і плідно співпрацюємо зі школами, бо така співдружність активно сприяє поверненню інтересу до читання. Допомагають у цьому і кращі зразки української дитячої літератури, серед яких можна назвати пригодницько-фантастичні твори М. та С. Дяченків, С. Вдовенка, А. Пгіцина, А. Куркова, С. Оксеника, О. Єсаулова, Л. Воронини та ін., а також книги серії «Рекомендовано для читання під партою» та «Для тих, хто не любить читати».

Нам з вами добре відомо, що сучасний учень віддає пріоритет діловому читанню, тобто він шукає відповідно до тематики коротку змістовну інформацію. Тому в бібліотеці у відділі обслуговування читачів–учнів 5–9 класів до послуг старшокласників, студентів та інших категорій користувачів велика кількість енциклопедичних і довідково-пізнавальних видань. Доросла аудиторія відвідувачів найчастіше звертається до психологічної та соціальної літератури і цікавиться не тільки змістом твору, а й особистістю самого автора. Відстежуючи і вивчаючи читачькі уподобання наших користувачів, ми виявили п'ятірку найбільш популярних серед них сучасних українських письменників: 5 місце — Оксана Забужко, 4 місце — Ірен Роздобудько, 3 місце — Любо Дереш, 2 місце — Марія Матіос, 1 місце — Сергій Жадан.

На завершення хотілося б зазначити: щоб наш з вами читач знайшов українську книгу на полиці і зацікавився нею, потрібно її запропонувати та порадити. Тому кожен з бібліотекарів повинен не тільки добре знати сучасну літературу, а ще й докладати чималих зусиль до її популяризації у місті, селищі, колі друзів, родині.

Позиціонуємо себе: партнерство бібліотеки із засобами масової інформації

Ти чуєш, Запоріжжя?
Ти чуєш, край Дніпровський?
Вже двері відчиняє
Величний книги храм...

Петро Ребро

Безумовно, особистість користувача, його запити, інтереси залишаються визначальними в організації системи інформаційно-бібліотечного обслуговування. Співробітники бібліотеки регулярно аналізують різнобічні потреби юних користувачів, піклуються про збільшення читацької аудиторії, проводять роботу з популяризації своїх фондів і реклами послуг, ведуть активний діалог з громадськістю.

Важливою складовою нашої роботи з формування громадської думки, дієвим механізмом привернення уваги ширшого кола юних читачів до цікавої книги і систематичного читання є взаємодія бібліотеки зі ЗМІ. В місцевих газетах «Запорізька правда», «Запорізька Січ», «Миг», «Індустріальное Запорожье» постійно висвітлюється інформація про найбільш значущі бібліотечні заходи, режим роботи, інформаційні можливості, нові послуги, анонуються книжкові новинки, публікуються інтерв'ю з бібліотекарями та враження маленьких читачів від їхньої участі у конкурсах, вікторинах, змаганнях тощо. Працівники бібліотеки, яких часто запрошують для виступів на обласне радіо «Запоріжжя», місцеві радіостанції «Ностальжі», «Великий луг», «Юніверс», мають можливість розповісти своїм юним слухачам про цікавинки бібліотеки. Все частіше сюжети про бібліотечне життя з'являються і в програмах місцевих телевізійних каналів. Мешканці не тільки обласного центру, а й всієї області можуть дізнатися про різноманітні змістовні заходи, що проходять в «Юному читачі» у випусках новин телеканалів «ТВ-5», «Алекс», «МТМ».

На базі нашої бібліотеки вже не один рік розробляються дитячі передачі, що транслюються для мешканців міста і області, чому сприяє налагоджена тісна співпраця з редакціями цих програм. Все більшої популярності у маленьких телеглядачів та їхніх батьків на телеканалі «Запоріжжя» набуває передача «Книгочей», яка побудована у формі літературної вікторини. Питання для неї розробляються ведучою програми спільно з працівниками бібліотеки, причому будуються вони таким чином, що відповісти на них можна лише прочитавши відповідний твір (перегляду фільму чи мультфільму для правильної відповіді замало). Для забезпечення максимальної участі наших читачів у телевікторині постійно інформуємо батьків і дітей про дату і час її показу, а також про наявність в бібліотеці книг за її темою. В залежності від вікової категорії читача бібліотекар ретельно підбирає видання даного твору так, щоб дитині було комфортно його читати. Мова йде про розмір шрифту, наявність ілюстрацій тощо. В свою чергу в телесефері демонструються книжкові тематичні виставки, оформлені в бібліотеці. Завдяки такій копійчій підготовчій роботі з успіхом пройшли передачі, присвячені творчості В. Нестайка, К. Чуковського, Г. Ан-

дерсена, А. Костецького, Е. Успенського, Л. Керролла, Е. Гофмана, С. Маршака, О. Пушкіна. Кожна вікторина завершується нагородженням переможців і визначенням найактивніших читачів.

Проте, бібліотека не обмежує себе участю в розробці і проведенні лише вищезазначеної передачі. Вже більше року працюємо у програмі «Ранкове Запоріжжя» (ТРК «Запоріжжя»), де маємо свою сторінку, розповідаємо про бібліотечні новини, анонуємо цікаві заходи, проводимо огляди нових надходжень, даємо поради щодо ремонту книг тощо. Декілька випусків було знято для сімейного перегляду. Особливим успіхом користуються передачі, в яких розповідаємо про книги, адресовані читачам різних вікових категорій. Зокрема, широкий резонанс отримав огляд «Книжки–іграшки для Іванка і Тетянки», де маленькі глядачі познайомилися з книжками–пазлами, книжками–віконцями, музичними книжками, а також з книжками, що розмовляють. Не менш цікавою і дітям, і їхнім батькам стала передача під назвою «Нові пригоди старих знайомих», де йшлося про сучасних дитячих письменників, які подарували на сторінках своїх творів нове життя таким відомим літературним героям як Буратіно, Незнайко, Білосніжка, Русалонька тощо.

В обласній дитячій бібліотеці знімалися сюжети і для передачі «Від 0 до 6» (телеканал «Алекс»), розрахованої на найменших глядачів та їхніх батьків. Крім того, провідні співробітники бібліотеки частенько запрошуються до участі в телевізійних програмах «Контекст», «Вечірня лінія», в рамках яких ведеться обговорення тем, що хвилюють мешканців і міста, і області. Це далеко неповний перелік передач і програм, у підготовці яких беремо активну участь, бо намагаємося і з екрана телевізора, і з газетної сторінки, і на хвилях радіо донести до наших дітей та дорослих важливість друкованого слова, єднання з книгою, яка має бути найпершим помічником і поводителем дитини у подальше життя. Адже не дарма сучасний український письменник Анатолій Качан зазначив, що диванно-телевізорне споглядання, ніякі комп'ютерні забави ніколи не зрівняються із силою впливу яскравих, свіжих, хвилюючих вражень від спілкування із живим, вічно пульсуючим світом — книгою.

Чим активніше ми спілкуємося з мас-медіа, тим частіше виникають нестандартні ідеї щодо всебічного розкриття дитячої літератури перед великою аудиторією, тим більше знаходиться шляхів активізації та стимулювання дитячого читання.

Обласна дитяча бібліотека — територія творчості, розвитку духовної культури особистості

Під такою назвою було видано цікавий кольоровий буклет — фоторепортаж про найяскравіші моменти бібліотечного життя, що розкриває творчість наших читачів. Сьогодні, діти в усьому світі, у тому числі і в нашій країні, починають усвідомлюватися як найбільша цінність. Основним принципом соціокультурної політики у відношенні до дітей, а значить і їх бібліотечного обслуговування, є максимально можлива диференціація заходів, що сприяють духовному та інтелектуальному зростанню підрастаючого покоління, їх самопізнанню і самоосвіті. Вагоме місце у дозвіллі дітей, безперечно, займають дитячі бібліотеки як позашкільна соціоінституція. Саме тому наша бібліотека, організовуючи дозвільну діяльність, визначила такі основні завдання: розвиток і самоосвіта дитини шляхом залучення її до читання, до пізнання світової та національної культури; формування інформаційної культури; гармонійне поєднання соціалізації (оволодіння дитини нормами і цінностями суспільства); виховання творчих здібностей; розвиток змістовного спілкування між користувачами, виховання культури спілкування.

Реалізуючи ці завдання, ми поступово перетворюємо бібліотеку на своєрідну творчу лабораторію. Під її дахом працюють читацькі об'єднання та клуби: «Школа юного патріота», «Мала Академія народознавства», «Школа дорожнього руху», «Ми юні друзі твої, природо», «Знавці», поетичні і літературні вітальні «Образ—обличчя—доля—книга», спілка знавців наукової фантастики «Бластстрейдер», літературно-мистецький салон «Дива великого мистецтва», музична вітальня «Нам музика відтворює життя», майстер-класи «Фантазії мовою тіста», «Етнографічні іграшки», ляльковий театр «Синій птах». Вся ця робота проводиться у рамках рекламних і творчих проєктів «Бібліотека йде до вас», «Читають всі — читайте й ви», «Книжка на канікулах», «Через книгу у світ кіномистецтва», «Мандруємо сторінками улюблених казок». Участь наших читачів у цих проєктах допомагає їм краще розкривати і розвивати свої індивідуальні творчі здібності, отримувати нові знання, змістовно проводити дозвілля, про що свідчать фотофрагменти найяскравіших моментів бібліотечного життя.

Директор бібліотеки Ольга Башкатова

«Сучасна бібліотека» живе і працює для громадян

21 травня 2012 року програма «Бібліоміст» у партнерстві з Міністерством культури України, Національною парламентською бібліотекою України (НПБУ), Українською бібліотечною асоціацією (УБА), Ресурсним центром «Гурт» та Програмою сприяння Парламенту України (ПСРП II) проводили Ярмарок бібліотечних інновацій «Сучасна бібліотека: розвиваємо місцеві громади». Така форма демонстрації бібліотечних інновацій в Україні застосовується вперше. До «Українського дому», в якому два поверхи було надано бібліотекарям, з'їхалися представники всіх регіонів країни, а також гості з Польщі, Молдови, Румунії, Киргизстану, США, Австралії.

Під час ярмаркування 30 бібліотек мали змогу продемонструвати свої послуги у таких тематичних зонах, як економічний розвиток; захист прав та представлення інтересів громади; туризм і екологія; послуги для молоді та сім'ї; рівні можливості та громадське здоров'я. Окрім стендових презентацій програма була насичена різноманітними секціями, майстер-класами, круглими столами, міні-тренінгами, дискусіями.

Приємно відзначити, що 8 бібліотек для дітей змогли пройти відбірковий конкурс і показати свої інноваційні проекти, поділитися з колегами реалізованими ідеями та почерпнути нові задумки.

Херсонська обласна бібліотека для дітей презентувала проект «Мільйон — це просто!», завдяки якому учні 9–11 класів м. Херсона підвищують рівень фінансової грамотності, розробляють власні бізнес-проекти, а за найвдаліші — отримують депозити в розмірі 250, 500 і 1000 грн. Сімферопольська центральна міська дитяча бібліотека ім. А.П. Гайдара презентувала проект «Майбутнє починається сьогодні»: інноваційні послуги дитячих бібліотек міста, які використовують Інтернет для просування творчості дітей, занять в студії комп'ютерної творчості «Кліповичок».

Тернопільська обласна бібліотека для дітей організувала міні-«Бібліомістечко» із захоплюючими ігровими зонами для найменших користувачів віком від 1 до 10 років. Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва в проекті «Служба книжкової навігації» представила інноваційні форми роботи: «бібліосадок», «бібліорюкзачки», «бук-бокси», «бібліодесанти до місць, де часто бувають підлітки», «бібліогастролі», «швидка книжкова допомога», «мультимедіаавтобус» та «книжковий автобус добра», що допомагають бібліотеці залучати ще більше нових читачів. Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна презентувала проект «Крокуємо в майбутнє разом», мета якого — соціалізація дітей з особливими потребами через сучасні інформаційні засоби комунікації та книгу.

Поетапне вивчення комп'ютера і активне використання інформаційних технологій дітьми з особливими потребами — мета проекту і Чернігівської міської центральної бібліотеки для дітей ім. О.П. Довженка «Ти не один». Фахівці Феодосійської центральної дитячої бібліотеки підготували художню любительську інсталяцію «БібліоМот — Сучасна мобільна бібліотека в Криму». Ідея направлена на привернення уваги суспільства до діяльності сучасних бібліотек та їх можливостей.

БібліоМот є своєрідним мобільним культурним центром, який допомагає не тільки проводити різноманітні акції та в ігровій формі розвивати у дітей інтерес до читання, а найголовніше, що завдяки йому можливість користуватися літературою отримують пацієнти лікарень, учні інтернатів і, що важливо, жителі віддалених сіл. Символічною була і інсталяція «Хвилю тримай!» Львівської обласної бібліотеки для дітей: кораблик з фор-

мулярів — символ оновлення бібліотек, їх комп'ютеризації, впровадження нових послуг, ніби розчиняється в металевому блиску комп'ютерних поверхонь, привертаючи увагу візуальним дисонансом, водночас стверджуючи те, що яким би бурхливим не був інформаційний простір, корабель під назвою «Бібліотека» завжди триматиме хвилю!

Хочеться привітати наших колег, які стали переможцями цьогорічного ярмарку у номінації «Послуги для молоді та сім'ї»: Тернопільську обласну бібліотеку для дітей, що посіла третє місце і Миколаївську обласну бібліотеку для дітей ім. В. Лягіна за друге місце, а також Чернігівську міську центральну бібліотеку для дітей ім. О.П. Довженка за заслужену почесну нагороду — приз глядацьких симпатій.

Під час урочистої церемонії закриття оголосили переможців конкурсу «БібліоКіноФест: кадри вирішують все», де було представлено 103 відеоролики, які привертають увагу до бібліотек та рекламують їх послуги. Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей посіла третє місце за фільм «Психолог в бібліотеці або чарівні перетворення», а номінантами визначено фільми «Бібліотека — територія дитинства» Центральної міської бібліотеки для дітей м. Луцька і «Сучасна бібліотека для дитини й родини» Херсонської обласної бібліотеки для дітей. Всі роботи учасників розміщено на блозі «Бібліотечний автобан»: <http://bit.ly/xQIbw2>.

Ярмарок вкотре довів — бібліотекарі є творчою, ініціативною когортою, фахівцями, які люблять людей, йдуть до людей і працюють так, щоб Бібліотекар — звучало гордо. Усім дитячим бібліотекарям бажано віри в свої власні сили і натхнення, нехай ніколи не гасне ініціативність, не зникає «вогник в очах» і творчий підхід до роботи.

Олена Кислова,

головний бібліотекар відділу бібліотечного менеджменту НБУ для дітей

Дитяча література і читання дітей: від великого до малого

23–25 травня 2012 року в невеличкому містечку Жовква, що на Львівщині, славному своїм історичним минулим, відбулася подія, яка має, сподіваємося на це, історичне значення для дитячої літератури України. Точніше, декілька подій одразу в рамках проекту «Від великого до малого».

Перша — церемонія вручення літературної премії «Великий Їжак» — першої української недержавної премії, якою відзначатимуться сучасні автори найкращих україномовних книг для дітей, незалежно від місця проживання автора та місця видання книги. Саме тут, у Жовкві, пройшло останнє вирішальне засідання журі. За результатами голосування премію «Великий Їжак» отримала книга Валентина Бердта «Мій друг Юрко Циркуль та інші». На церемонії нагородження президент громадської організації «Літературна премія «Великий Їжак» Маріанна Кіяновська наголосила, що ця премія унікальна за своєю концепцією: автори, чий твір потрапив до «списку фіналістів», опиняться в центрі ретельно організованої всеукраїнської інформаційної кампанії, адже просвітницька робота — невід'ємна складова літературної премії «Великий Їжак» як соціального проекту.

Друга подія проекту — науково-практична конференція «Література для дітей та юнацтва і нові соціокультурні реалії». Протягом трьох днів провідні українські науковці, дослідники дитячої літератури, письменники, що пишуть

для дітей, видавці, дитячі бібліотекарі, громадські діячі, журналісти брали участь в роботі круглих столів, спілкувалися, дискутували, ставили проблеми та намагалися знайти рішення, які об'єднують усіх. Під час обговорень окреслювалися реальні шляхи виходу з кризи читання, стратегічні напрями руху та конкретні справи, які вже сьогодні кожен з присутніх здатен зробити для вирішення спільної мети. Небайдужість учасників викликала гарячі дискусії, які, безсумнівно, посприяли конструктивній роботі конференції.

Представники дитячих бібліотек України взяли участь в дискусіях «Нова компетентність дітей та підлітків: трансформація навичок читання під впливом нових електронних ЗМІ», вносили практичні пропозиції під час презентацій «Хто і як може підтримувати літературу

для дітей та юнацтва?», «Роль громадських організацій у промоції літератури для дітей: ефект «Книгоманії» та інших соціальних проєктів», активно долучилися до роботи круглого столу «До питання про психологію і соціологію дитячого читання: чи можуть діти з особливими долями і особливими потребами читати «звичайні» книжки».

Бібліотекарі наголошували на тому, що письменникам і видавцям не варто забувати про посередницьку роль бібліотек між книгою і читачем, тому слід шукати шляхи щодо об'єднання зусиль для проведення спільних різноманітних творчих конкурсів, рекламних акцій тощо. Дитячі бібліотеки сьогодні активно інтегруються у цифрове середовище, мають потужні сайти, є рівноцінними учасниками просування дитячої книги у суспільстві, адже мають можливості інтерактивного спілкування зі своїми читачами — реальними та віддаленими. Завдяки постійному зворотному зв'язку, анкетуванню, проведенню різноманітних бліц-опитувань певних вікових груп користувачів ненав'язливо формується ідея цінності читання, рекомендуються книги і автори, тобто здійснюється опосередкований вплив на репертуар дитячого читання. Бібліотекарі відзначили прогресивну об'єднуючу роль громадських організацій у справі підтримки дитячого читання. Зокрема, представники дитячих бібліотек від імені своїх читачів звернулися до президента Громадської організації «Форум видавців» п. Олександри Коваль з проханням продовжувати дитячий фестиваль читання «Книгоманія», оскільки це єдина програма всеукраїнського масштабу, яка своїми конкретними справами працює на престижність читання.

Безпосередньо бібліотечним проблемам був присвячений круглий стіл «Дитяча бібліотека XXI століття як утопія і як прагматичний проєкт». Модератор Наталя Марченко та учасники засідання відзначили позитивні зрушення, що відбуваються сьогодні у дитячих бібліотеках України. Активність дитячих книгозбірень у пошуку нових форм діяльності, інтеграція у цифрове середовище, співпраця з громадськими організаціями, освоєння медіапростору допомагають не втратити свого користувача в умовах цифрового суспільства. Бібліотекарі також окреслили певний ряд проблем, які заважають бібліотекам на шляху позитивних перетворень та не дають можливості відповідати адекватно викликам часу та очікуванням своїх користувачів. Ці проблеми постали не сьогодні і добре відомі усьому бібліотечному загалу: застарілі критерії оцінювання діяльності бібліотек, відсутність гарантованого фінансування не тільки на технічне забезпечення та впровадження сучасних технологій, а й на найголовніше — комплектування. Нарікання викликав і репертуар державної програми «Українська книга», який не враховує побажання дитячих бібліотек України. Тому сьогодні ефективний розвиток бібліотек можливий, на жаль, лише за рахунок проєктної діяльності, спрямованої на отримання грантів від міжнародних організацій, співпраці з громадськими організаціями, партнерськими установами тощо.

Високу оцінку від письменників, видавців, науковців отримав ресурс «КЛЮЧ», представлений на сайті Національної бібліотеки України для дітей. Учасники конференції одногосло визнали його значущість для розвитку і підтримки сучасної української дитячої літератури, відзначивши, що це майже єдиний ресурс в Україні, на якому можна знайти неупереджені рецензії та відгуки на нові видання. До речі, позитивна рецензія на книгу — переможця літературної премії «Великий Їжак» була опублікована ще 12 грудня минулого року саме на «КЛЮЧі»! Схвально поставилися автори й до нових можливостей, а саме — представити власні твори в аудіоформаті, які відкрив для них «КЛЮЧ».

Авторитетність ресурсу в фаховому середовищі спонукала видавця Володимира Брискіна та президента «Форуму видавців» Олександру Коваль зробити інформаційний ресурс «КЛЮЧ» платформою для представництва Української секції Міжнародної ради з дитячої книги (IBBY).

Високу оцінку серед дитячих авторів та дослідників дитячої книги отримав і проєкт Національної бібліотеки України для дітей «Срібна читацька Книга», що протягом півріччя впроваджувався у бібліотеці спільно з письменницею Євгенією Пірог.

Насиченим і плідним було спілкування учасників конференції під час засідань і поза ними. Представники різних галузей, дотичних до дитячої книги, мали змогу почути, що робиться у цьому напрямку іншими учасниками процесу, та об'єднати зусилля на подолання кризи дитячого читання, сприяння вітчизняному книговидавництву і просуванню кращих зразків сучасної україномовної дитячої літератури.

Участь дитячих книгозбірень у такому міжгалузевому зібранні була дуже корисною, адже саме вони найтісніше спілкуються зі «споживачем» дитячої літератури і краще за інших учасників процесу обізнані у проблемах сприйняття юними читачами літературних творів.

Можна лише пожалкувати, що від імені усього бібліотечного загалу висловлювались лише представники чотирьох бібліотек, які взяли участь у конференції — Національної бібліотеки України для дітей та обласних бібліотек для дітей Львівської, Херсонської і Полтавської областей.

Жінка, сповнена світлими ідеями і силою волі

Разом з теплим сонячним промінням та квітучими садами 25 травня несподівано швидко прилетів золотий ювілей нашого шановного директора Надії Семенівни Новіцької, життя якої впродовж 28 років тісно пов'язане з бібліотечною справою.

Свою трудову діяльність вона розпочала в 1979 році бібліотекарем у рідному селі Вишгородок Ланівецького району. Фахову освіту отримала у Рівненському державному інституті культури, потім багато років віддала Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці, де працювала спочатку методистом, потім — провідним методистом, а згодом і завідуючою науково-методичного відділу. У 1993 році переведена до Тернопільської обласної бібліотеки для дітей на посаду заступника директора з наукової роботи, а з 1994 — і до сьогодні — Надія Новіцька її директор.

Усі роки свого директорства вона творчо і наполегливо працює над удосконаленням діяльності не тільки обласної бібліотеки, а й усіх дитячих бібліотек регіону. Її професіоналізм, ініціативність, відповідальність, організаторські здібності, здатність до втілення прогресивних ідей допомагають значно підвищувати імідж дитячих бібліотек і вирішувати багато непростих питань щодо покращення обслуговування сучасних користувачів. Сьогодні для них у бібліотеці створено комфортні умови, до мережі Інтернет підключено 22 комп'ютери, проведено ремонт внутрішніх приміщень, змінено дизайн читальних залів та абонементів, здійснено закупівлю нових меблів. Саме завдяки такій продуктивній діяльності нашого директора книгозбірня стала потужним центром дитячого читання, де кожна дитина має можливість розвивати свої інтелектуальні і творчі здібності, змістовно проводити дозвілля, брати участь у роботі багатьох творчих об'єднань, клубів за інтересами. Добре розуміючи переваги новітніх комп'ютерних технологій, вона доклала чимало зусиль для того, щоб у бібліотеці в 2002 році розпочав працювати Інтернет-центр, створили *Web*-сайт, на якому для найменших користувачів є окремий інтернет-проект «Для дітей». У 2011 році наш проект «Бібліомістечко» отримав перемогу в конкурсі «Інноваційні бібліотеки — 2011» від програми «Бібліоміст», і тепер при проведенні різноманітних заходів ми ефективно використовуємо сучасні інформаційні технології (*SMART*-дошки, сенсорних моніторів та ін.), що у поєднанні з книгою більш повно сприяє розвитку інтелектуальних та творчих здібностей читачів.

Можна ще багато розповідати про Надію Семенівну, її добрі справи, хвалити як талановитого адміністратора, фахівця високого рівня і чудову людину, сповнену світлими ідеями і силою волі — вона дійсно є такою. Сьогодні директор у творчому пошуку, ініціює успішне впровадження новітніх технологій, всією душею вболіває за розвиток бібліотечної справи. Маючи сильний характер жінки-керівника, вдумливо і виважено вирішує непрості питання щодо покращення обслуговування підростаючого покоління, робить усе можливе, щоб у нашій бібліотеці як у гарному домі були стабільність і порядок.

Надія Семенівна людина небайдужа, завжди готова підтримати своїх колег у радісні і тяжкі моменти їхнього життя. А ще вона вродлива і чарівна жінка, завжди зі смаком одягнена, струнка, з енергійною походою. З ніжною турботою ставиться до своєї родини, шанує і береже друзів.

За вагомих внесок у розвиток бібліотечної справи та активну просвітницьку діяльність Надія Семенівна нагороджена Подяками Кабінету Міністрів та Міністерства культури України, Почесними грамотами Міністерства культури та Державного комітету інформаційної політики телебачення та радіомовлення України. Її також відзначено Подякою міського голови, нагороджено Грамотами Тернопільської обласної державної адміністрації і Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України.

Наша шановна Надіє Семенівно, прийміть найщиріші побажання міцного здоров'я, щедрої долі, миру і добра, душевного спокою і тепла, нових досягнень та творчих злетів у професійній діяльності. Нехай це свято додасть Вам наснаги, оптимізму, благополуччя і віри в майбутнє. Щастя Вам назавжди!

З великою повагою — колектив Тернопільської обласної бібліотеки для дітей

Бібліотека — головна сторінка її біографії

Було спекотне літо 1948 року. Країна переживала не найкращі часи: людську радість від Перемоги затьмарював післявоєнний голодомор, поступово відступали тяготи війни, починали працювати підприємства, розвивалася промисловість та відновлювалося сільське господарство. Але незважаючи на негаразди, життя вирувало, всім неймовірно хотілося щастя, радості, щедрого сонячного тепла і кохання.

Саме у такий час до родини Павла Максимовича Пристроми прийшло щастя: 10 серпня на Київщині, курною сільською дорогою неслася додому бідарка ветеринара села, його дружина, ланкова польової бригади Дарія Андріївна народила донечку, первістка, красуню Ольгу, і в оселі залунав дитячий сміх. Потім у сім'ї ще народжувалися діти: син Василь та дочка Ніна, але Ольга була старшою — мамина помічниця, розумниця. Вона і менших доглядала, і вчилася на відмінно. Після школи дівчинка вирішила вчитися

далі, вона мріяла бути вчителькою німецької мови, але склалося так, що продовжила своє навчання Ольга у Київському державному інституті культури, який закінчила з відзнакою у 1972 році. І з того часу жодного разу не пожалкувала, що обрала професію бібліотекаря, бо ця справа припала їй до душі, стала головною сторінкою її біографії. Рідним стало і місто Запоріжжя, де радо зустріли молодого спеціаліста у методичному відділі обласної універсальної бібліотеки ім. М.О. Горького, потім була робота у Запорізькій ЦБС для дорослих в центральній бібліотеці ім. Н.К. Крупської, а з 1977 — впродовж п'ятнадцяти років вона працювала директором бібліотеки Запорізького обкому Компартії України. Мабуть мріялося Ользі Павлівні про щось більш творче і цікаве, кар'єристкою вона не була, тому в 1992 році прийшла до «Юного читача» — у головну дитячу бібліотеку регіону. Спочатку працювала завідуючою відділом інформаційно-бібліографічної роботи, а в 1998 році очолила цю бібліотеку.

Глибокі знання директора, відповідальне ставлення до роботи, самовідданість і невтомність завжди є прикладом для наслідування. Ви тільки вдумайтесь! 40 років життя віддано бібліотечній справі, з них 29 — директорству! Її авторитет, дипломатичність, почуття відповідальності і справедливості, досконалість в усьому, вимогливість, в першу чергу до себе, а потім уже до колективу та жіноча чарівність допомогли їй упродовж всіх років згуртувати навколо себе однодумців, відданих своїй справі. Ольга Павлівна постійно дбає про розвиток бібліотеки, про зміцнення її матеріальної і технічної бази, робить усе можливе для створення комфортних умов для читачів та бібліотекарів. Ще не було жодного випадку, щоб вона відмовила комусь в допомозі, вирішенні будь-яких особистих проблем, і співробітники добре знають: сказане за дверима директорського кабінету, ніколи не стане надбанням усіх. Наша директор підкорює серця не тільки творчих людей, але й заклопотаних чиновників, керівників підприємств, народних депутатів, спонсорів, меценатів, творчо співпрацює з громадськими організаціями, засобами масової інформації. Саме тому сьогодні бібліотека є потужним культурно-освітнім центром області. «Юного читача» знають і люблять діти всього міста, завжди залюбки приходять сюди за книгою, на різноманітні цікаві заходи та із задоволенням проводять своє дозвілля. Життя у бібліотеці вирує!

Ольга Павлівна безумовно досвідчений фахівець, чудовий керівник, але насамперед вона чуйна людина, яка має чудову родину — чоловіка-скульптора, двох синів та онука Ваню, яких оберігає наче справжньої сінька левиця, бо за знаками зодіаку вона — Лев.

За свою багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи Ольга Павлівна Башкатова отримала Почесну грамоту Кабінету Міністрів України, Почесні грамоти Міністерства культури і мистецтв України, обласної ради, облдержадміністрації, обласного управління культури. Хотілося б, щоб до цих нагород добавилося і звання «Заслужений працівник культури України», адже наш директор його заслужила.

Увесь колектив Запорізької обласної бібліотеки для дітей «Юний читач» впевнений, що доки йдучи з роботи, ми бачимо світло в кабінеті Ольги Павлівни, значить все гаразд — Берегиня на робочому місці. Тільки б не підвело здоров'я...

*Від імені колективу Л.В. Данилова —
провідний бібліотекар Запорізької бібліотеки для дітей «Юний читач»*

